

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

ΔΥΟ ΕΓΓΡΑΦΑ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Δημοσιεύω κατωτέρω ἐν μεταφράσει δύο τουρκικά ἔγγραφα κατακεχωρισμένα εἰς τοὺς Κώδικας τοῦ Ἱεροδικείου Ἡρακλείου. Ἀνάγονται ἀμφότερα εἰς τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων χρόνους καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸ 1671.

Τὸ πρῶτον¹ ἔχει τὸν τίτλον «Νέα Κανονιστικὴ Διάταξις» (Kanunnamei Cedid) καὶ διακανονίζει τὸ μέλλον νὰ ἰσχύσῃ τότε ἐν Κρήτῃ φορολογικὸν σύστημα, τὸ δεύτερον² περιέχει τὴν μόλις τότε συντελεσθεῖσαν ἀπογραφὴν τῶν εἰς τὴν φορολογίαν τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ὑπαγομένων ἀρρένων χριστιανῶν κατοίκων τοῦ ἀνατολικοῦ διαμερίσματος τῆς Κρήτης³. Ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα ταῦτα συνετάχθησαν κατόπιν αὐτογράφου αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος (χάτ-ι-χουμαγιούν), ἐκδοθέντος⁴ ἅμα τῇ ὀλοσχερεῖ καταλήψει τῆς Κρήτης (1669) καὶ ἐντελλομένου «ὅπως, βάσει τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ Ἱεροῦ Νόμου ἀναφερομένων διατάξεων, συντελεσθῆ ἡ ἀπογραφὴ τῶν εἰς τὴν φορολογίαν τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ὑπαγομένων κατοίκων, γίνῃ δὲ καὶ ἡ καταγραφὴ τῶν φορολογησίων γαιῶν ταύτης»⁵.

Ἡ Νέα Κανονιστικὴ Διάταξις δὲν ἔχει χρονολογίαν, οὔτε ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ ἡ ἐκδοῦσα ταύτην διοικητικὴ ἀρχή.

¹) Βλ. Τουρκικὸν Ἀρχεῖον Ἡρακλείου, κῶδ. 3ος (1671) σελ. 102 καὶ 103.

²) Βλ. Τ. Α. Η. κῶδ. 4ος (1671) σελ. 273—286.

³) Τῆς ἀπογραφῆς ταύτης ἐξηρέθησαν οἱ ἀνήλικοι, οἱ γέροντες, οἱ ἀνάπηροι καὶ οἱ κληρικοὶ (Βλ. Τ. Α. Η. κῶδ. 1ος (1657) σελ. 34, Κῶδ. 4ος (1683) σελ. 440, 445 κ.ἄ.). Περὶ τοῦ περιέργου τρόπου καθ' ὃν ἐβεβαιούτο ἡ ἐνηλικίωσις τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν κεφαλικὸν φόρον ὁ Tournefort γράφει «Pour distinguer ceux qui la doivent on prend avec un cordon la mesure de leur cou, après quoi on double cette mesure dont on met les deux bouts entre les dents de la personne en question; si la tête passe franche dans cette mesure la personne doit payer, au contraire elle ne doit rien si la tête n'y passe pas» (P. de Tournefort, Relation d'un voyage du Levant, Paris 1717, Α'. p. 381).

⁴) Τὸ ἔγγραφον καίτοι ἀνεζήτησα δὲν ἀνεῦρον εἰς τοὺς κώδικας τοῦ Τ.Α.Η.

⁵) Βλ. κατωτέρω κείμενον Κανονιστικῆς Διατάξεως.

Ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ὁμῶς καὶ ἐκ τῆς χρονολογίας τῶν συνημμένων αὐτῇ ἐν τῷ Κώδικι ἄλλων τουρκικῶν ἔγγράφων συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι ἐξεδόθη οὐχὶ ἀργότερον τοῦ 1671, ὅτε εἶχον λήξει αἱ ἐργασίαι τῆς κτηματογραφήσεως καὶ ἀπογραφῆς καὶ ὁπότε θὰ ἦτο εὐλόγος καὶ ἡ ὑπαρξίς μιᾶς τοιαύτης κανονιστικῆς διατάξεως. Ἡ ἐκδοῦσα ταύτην ἀρχὴ εἶναι ἢ ἡ ἀνωτάτη διεύθυνσις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (Baş Defterdarlık) ἢ ὁ ἐν Χάνδακι ἐδρεύων ἀνώτερος ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Κρήτης ὑπάλληλος (Defterdarî Girit).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔγγράφου τούτου δὲν εἶναι τελείως ἀγνωστον. Ἡσχολήθη ἤδη μὲ αὐτὸ ὁ Ἀνδρέας Ἀνδρουλιδάκης ἢ Κοπάσης⁶⁾, τῆς δυσσευρέτου ὁμῶς σήμερον πραγματείας του ἐγνώρισα μόνον τὰ σημαντικὰ τμήματα, ἅτινα ἀναδημοσιεύει ὁ Ν. Σταυράκης⁷⁾. Νομίζω ὅτι ἡ δημοσίευσίς τοῦ ἔγγράφου ὡς ἔχει εἶναι ἀπαραίτητος, τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον μία ἀνακρίβεια τοῦ Ἀνδρουλιδάκη, ἣν παρετήρησα εἰς τὸ ἀναδημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Σταυράκη τμήμα τῆς μελέτης του, μὲ πείθει ὅτι δὲν εἶχεν οὗτος ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς τὴν Κανονιστικὴν Διάταξιν ἢ, ἂν τὴν εἶχε, δὲν τὴν ἐχρησιμοποίησεν ὀρθῶς.

Ἡ ἀνακρίβεια αὕτη εἶναι ἡ ἐξῆς: Γράφει ὁ Ἀνδρουλιδάκης «Ἐν ἡ περιπτώσει αἱ ἰδιοκτησίαι τῆς β' ταύτης κατηγορίας ἔδιδον εἰσόδημα δὶς τοῦ ἔτους, καὶ ὁ φόρος κατ' ἀποκοπὴν κατεβάλλετο δὶς»⁸⁾. Εἰς τὴν Κανονιστικὴν ὁμῶς Διάταξιν ἀναγιγνώσκομεν ὅτι: «Ἐὰν ὁμῶς ἐντὸς ἐνὸς ἔτους γίνεται κατ' ἐπανάληψιν χρῆσις τοῦ ἀγροῦ, δὲν καθίσταται ἀπαιτητὸς ὁ φόρος, οὔτε κατ' ἐπανάληψιν εἰσπράττεται»⁹⁾.

Οἱ Πίνακες τῆς Ἀπογραφῆς συνετάχθησαν, ὡς ἐλέχθη, κατόπιν διατάγματος τοῦ Μεχμέτ Δ' προκειμένου νὰ ἐνημερωθῇ ἡ Ὀθωμανικὴ Διοίκησις ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φορολογουμένων χριστιανῶν τῆς Κρήτης, δεδομένου ὅτι αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολυετοῦς Κρητικοῦ Πολέμου συνταχθεῖσαι προσωριναὶ καὶ τοπικαὶ τοιαῦται δὲν ἦσαν βεβαίως χρήσιμοι διὰ μίαν παγίαν καὶ γενικὴν ῥύθμισιν τοῦ κεφαλικοῦ φόρου.

⁶⁾ Ἀνδρέα Ἀνδρουλιδάκη, Τὸ εἰς Κρήτην εἰσαχθὲν φορολογικὸν σύστημα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως αὐτῆς, Χανὰ 1882.

⁷⁾ Βλ. Ν. Σταυράκη, Στατιστικὴ τοῦ Πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης, Ἀθήνησι 1890, σελ. 149—152. Περὶ τοῦ ἰδίου θέματος βλ. τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τῆς μελέτης τοῦ Ἀντων. Γ. Σήφακα ἐν ΕΕΚΣ, Γ' σελ. 156—178.

⁸⁾ Βλ. Σταυράκη, ἐνθ. ἀν. σελ. 151.

⁹⁾ Βλ. κατωτέρω κείμενον Καν. Διατ.

Οἱ κατωτέρω δημοσιευόμενοι¹⁰ περιλαμβάνουν, ὡς ἐλέχθη, τοὺς φορολογησίμους τοῦ ἀνατολικοῦ διαμερίσματος τῆς Κρήτης, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς Ἐπαρχίας Μυλοποτάμου συμπεριλαμβανομένης μέχρι τῆς Ἐπαρχίας Σητείας. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ διὰ τὰ ἄλλα διαμερίσματα τῆς Κρήτης συνετάχθησαν παρόμοιοι πίνακες, καταχωρισθέντες εἰς τοὺς Κώδικας τῶν οἰκείων Ἱεροδικείων. Οὗτοι ὁμως ἀπωλέσθησαν¹¹.

Ἡ ἀξία τῶν πινάκων τούτων ὡς ἱστορικῆς πηγῆς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα. Ἐκ τούτων πληροφορούμεθα τὴν ὑπαρξιν χωρίων ἔκτοτε ἐκλιπόντων, ὡς καὶ τὴν δημογραφικὴν κατάστασιν ἐκάστου χωρίου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἡ σύγκρισις μὲ τὴν σημερινὴν εἶναι γόνιμος εἰς παντὸς εἶδους συμπεράσματα. Ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις τῆς τότε ὀνομασίας τῶν καὶ σήμερον ὑφισταμένων χωρίων εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν ἐτυμολογικὴν ἔρευναν τῶν τοπωνυμίων. Σημειωτέον ὅτι εἰς τοὺς πίνακας ἀναφέρονται χωρία τὰ ὁποῖα δυσκολεύομαι νὰ ταυτίσω μὲ τὰ σήμερον ὑπάρχοντα. Σπουδαίαν πρὸς τοῦτο βοήθειαν θὰ μοὶ παρεῖχεν ἡ γνωστὴ ἀπογραφὴ τοῦ Καστροφύλακος, ἣτις δυστυχῶς δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐκδοθῇ μέχρι σήμερον¹². Ἐχρησιμοποίησα ὡς ἐκ τούτου ἄλλα βοηθήματα καὶ δὴ τὰ ἐξῆς: R. P a s h l e y, Travels in Crete, London 1837, II p. 308 ss· M. Χουρμούζη Βυζαντίου, Κρητικά, ἐν Ἀθήναις 1842· Ν. Σταυράκη, Στατιστικὴ τοῦ Πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης, Ἀθήνησι 1890· Νικοστράτου Καλομενοπούλου, Κρητικά, ἐν Ἀθήναις 1894· Ἰωάν. Νουχάκη, Κρητικὴ Χωρογραφία, ἐν Ἀθήναις 1903· Πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἀπογραφὴν Μαΐου 1928 (ἔκδ. Ὑπουργείου Ἐθν. Οἰκονομίας) καὶ Ἐμμανουήλ Ἀγγελάκη, Σητειακά, Ἀθήναι 1935.

¹⁰) Μέρος τῶν πινάκων τούτων σχετικῶν μὲ τὴν Ἀνατολικὴν Κρήτην ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Καταπότη· βλ. περιοδικὸν «Μύσων» Γ' σ. 15—19.

¹¹) Βλ. Ν. Παπαδάκη, Δελτίον Ἱστορ. Ἐθν. Ἐταιρ. τόμ. 8ος σελ. 341, περὶ τῶν Κωδίκων τοῦ Ἱεροδικείου Χανίων. Οἱ τῆς Ρεθύμνης ὑφίσταντο μέχρι τοῦ 1941, κατὰ τὴν γερμανικὴν ὁμως κατοχὴν φαίνεται ὅτι ἀπωλέσθησαν (οὕτω τοῦλάχιστον μὲ ἐπληροφόρησεν ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης κ. Ν. Τωμαδάκης).

¹²) Ἐσχάτως ἐγένετο γνωστόν, ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶχεν ἀναλάβει πρωτοβουλίαν διὰ τὴν ἐκδοσὴν της.

Κώδιξ 3ος σελίς 102. Ἀριθ. Μεταφράσεως 396.

Η ΝΕΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ
KANUNNAME - I - CEDİDDİR

Αἶνος τῷ Θεῷ τῷ παρέχοντι καὶ ἐπιδαπιλεύοντι θριάμβους καὶ κατακτήσεις πόλεων διὰ τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ ξίφους. Τῷ ἐξασθενοῦντι καὶ ἐξουδετεροῦντι τὰς ἐνεργείας ὄλων τῶν ἀνθρώπων διὰ τῶν ὠραιοτάτων καὶ θείων αὐτοῦ ρήσεων. Αἶνος καὶ εὐχαὶ ἐπὶ τῶν κεκοσμημένων σελίδων τοῦ ἀποσταλέντος ἡμῖν Βιβλίου¹³, τοῦ ἐντελλομένου τὴν ἀγαθοεργίαν καὶ ἐπισφραγίζοντος τὰς ἐτυμηγορίας τῶν Ἱεροδικῶν. Ἡ εὐλογία τοῦ Ὑψίστου, τοῦ ἄρχοντος τῶν πάντων, ἐπ' αὐτῶν. Καὶ ἐπὶ τῶν ὀρθοδοξούντων Χαλιφῶν¹⁴, ἐπὶ τῶν Ἱερονομοδιδασκάλων καὶ ἐπὶ τῶν ἐταίρων τοῦ Προφήτου

Ἡ εὐλογία τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ τοῦ Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου ἡμῶν, τοῦ φρουροῦ καὶ κατακτητοῦ, τοῦ θεράποντος τῶν δύο ἱερῶν πόλεων, τοῦ ἐξουσιάζοντος τὴν τε γῆν καὶ θάλασσαν, τοῦ κατακτητοῦ καὶ νικητοῦ Σουλτάν Μεχμέτ Χάν τοῦ Γαζῆ¹⁵, υἱοῦ τοῦ Σουλτάν Ἰμπραχίμ, εἰς ὃν ὁ Θεὸς νὰ παρέχῃ πάντοτε νίκας λαμπρὰς καὶ περιφανεῖς.

Ἡ θριαμβεύτικὴ ρομφαία τοῦ ἀητιήτου, εὐδαίμονος καὶ ὑπὸ εὐτυχῆ ἀστερισμὸν γεννηθέντος Μονάρχου ἡμῶν κατέλαμψε καὶ κατήγαγε τὰ τέσσαρα πέρατα τῆς οἰκουμένης μὲ τὴν ἄλωσιν τοῦ Φρουρίου Χάνδακος τῆς ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ Νήσου Κρήτης, γενομένην ἐν ἔτει ἐγριακῶ χίλια ὀγδοήκοντα¹⁶. Ἐφωτίσθη δὲ διὰ τῆς κατακτήσεως ταύτης σύμπασα ἡ Νῆσος διὰ τοῦ θείου καὶ μεγαλειώδους ἰσλαμικοῦ φωτὸς τοῦ Ἱεροῦ Νόμου.

Παρισταμένης ἀνάγκης ἐπιβολῆς τοῦ κεφαλικοῦ φόρου εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νεωστὶ ἄλωθείσης ταύτης νήσου τοὺς δεχθέντας τὴν ὑποτέλειαν, καθὼς καὶ τοῦ ἐγγείου διὰ τὰς διαχωρισθείσας δι' αὐτοὺς γαίας¹⁷, ἐλήρθησαν ὡς βάσεις διὰ τοὺς ἐπιβληθησομένους τούτους φόρους αἱ ὑπὸ τῶν ὀρθοδοξούντων Χαλιφῶν, ἐφ' ὧν ἡ εὐδοκία τοῦ Ὑψίστου, καθορισθεῖσαι διατάξεις, αἵτινες εἶναι ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐπὶ τῶν

¹³) Τοῦ Κορανίου.

¹⁴) Hulefaî er Raşidin: οἱ ὀρθοδοξοῦντες Χαλίφαι, ἤτοι οἱ τέσσαρες πρῶτοι διάδοχοι τοῦ Προφήτου Μωάμεθ ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Ἐμποῦ Βεκῆρ, ὁ Ὀμάρ, ὁ Ὀσμάν καὶ ὁ Ἀλῆ.

¹⁵) Εἶναι ὁ 19ος Σουλτάνος τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1648—1687.

¹⁶) 1669 μ.Χ.

¹⁷) Διαστέλλεται ὁ κεφαλικὸς φόρος (ciziyе) ἀπὸ τοῦ ἐγγείου (harac), ὅστις ἀκριβέστερον κατωτέρω καλεῖται haraci erazi.

προγενεστέρως κατακτηθέντων ἐδαφῶν καὶ αἷτινες βασιζονται ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Προφήτου Μωάμεθ ὑπαγορευθέντων ὑψηλῶν θεσμῶν.

Δι' ἀπογράφου δὲ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος τοῦ κραταιοῦ ἡμῶν Ἄνταρς, εἰς ὃν ὅλος ὁ κόσμος ὑπακούει, διετάχθη ὅπως, βάσει τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ Ἱεροῦ Νόμου ἀναφερομένων διατάξεων, συντελεσθῆ ἡ ἀπογραφή τῶν εἰς τὴν φορολογίαν τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ὑποχρεωμένων κατοίκων, γίνῃ δὲ καὶ ἡ κτηματογράφησις τῶν φορολογησίων γαιῶν.

Συμφώνως ὅθεν τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ διαταγῇ καὶ συνωδὰ ταῖς ἐν τοῖς ἱερονομολογικοῖς βιβλίοις διατάξεσι, διενεργήθη ἡ ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου Κρήτης, καθορισθέντος τοῦ φορολογικοῦ συστήματος τῶν κατοίκων τῆς ὡς ἀκολούθως :

Ὁ φόρος ὑποτελείας περιλαμβάνει δύο κατηγορίας. Ὁ τῆς πρώτης ἐπιβάλλεται ἐφ' ἐκάστης κεφαλῆς ἀπίστου¹⁹ καὶ ὀνομάζεται κεφαλικὸς φόρος. Ὡς δὲ ἀναφέρεται ἐν τοῖς ἱερονομολογικοῖς βιβλίοις, αἱ φορολογούμεναι κεφαλαὶ τῶν ἀπίστων διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις. Ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς εὐπόρους φόρου ὑποτελεῖς θέλει εἰσπράττεσθαι τεσσαράκοντα ὀκτὼ δράμια ἀργύρου, ἀπὸ τοὺς μεσαίας τάξεως εἴκοσι τέσσαρα δράμια καὶ παρὰ τῶν ἐργαζομένων ἀπόρων δώδεκα δράμια²⁰. Κατ' οὐδένα λόγον ἐπιτρέπεται ἡ εἰσπραξις παρ' αὐτῶν ποσοῦ μείζονος ἢ ἐλάσσονος τοῦ ἐνταῦθα ἀναφερομένου.

Ἡ δευτέρα κατηγορία τοῦ φόρου ὑποτελείας εἶναι ὁ ἔγγειος φόρος²⁰. Απεφασίσθη ὅπως αἱ ἐν τῇ κατοχῇ τῶν ἀπίστων τῆς ρηθείσης νήσου εὐρισκόμεναι γαῖαι παραμένωσιν εἰς χεῖρας αὐτῶν ὡς γαῖαι φορολογούμεναι²¹. Διηρέθησαν δὲ καὶ αὗται εἰς δύο κατηγορίας.

Εἰς τὴν πρώτην ὑπήχθησαν αἱ καταμετρηθεῖσαι καὶ καλλιεργούμεναι ὑπ' αὐτῶν γαῖαι ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχουσι δένδρα συναπτόμενα πρὸς ἄλληλα, ἢ εὐρίσκονται μὲν τοιαῦτα ἐγκατεσπαρμένα τῆδε κακεῖσε, δύναται ὁμως ὁ μεταξὺ αὐτῶν χῶρος νὰ καλλιεργηθῆ. Ἐπεβλήθη δὲ ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν γαιῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγ-

¹⁹) Keferenin ruusuna vazi olunur.

²⁰) Κατὰ τὸν Ἱερὸν Νόμον (Σερῆ) ἐν δράμιον ἀργύρου ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τεσσάρων κερατίων, ἐν δὲ κεράτιον ἐκ πέντε κόκκων κριθῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ζυγισθέντων τῶν τότε ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων εὐρέθησαν ὅτι δέκα τέσσαρα ἄσπρα (ἀκτιζέδες) ἀπετέλουν ἐν δράμιον. Κατέβαλλον ὅθεν ὡς κεφαλικὸν φόρον οἱ μὲν εὐποροὶ 672 ἄσπρα, οἱ δὲ μεσαίας τάξεως 336 καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἄποροι 168 (πβλ. Ν. Σταυρινίδου, Στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης, Ἀθῆναι 1890, σελ. 150).

²⁰) Haraci erazidir, ἤτοι ὁ ἔγγειος φόρος.

²¹) Erazii haraciye.

κατεσπαρμένων καρποφόρων δένδρων ὁ ἐκ διανομῆς φόρος εἰς τὸ πέμπτον²². Τουτέστι κατεγράφησαν καὶ ἐκτηματογραφήθησαν αἱ εἰς τὴν κατοχὴν τούτων ἀποφασισθεῖσαι νὰ παραμένωσι γαῖαι ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ εἰσπράττεται. Ἐν κοιλὸν ἐπὶ τῶν πέντε κοιλῶν²³ ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, οἷονδήποτε εἶδος δημητριακῶν καὶ ἂν καλλιεργῆται ἐντὸς αὐτῶν. Ὁ φόρος ὁμοῦς οὗτος, ὁ ἐκ τῆς διανομῆς εἰς τὸ πέμπτον, ἀφορᾷ μόνον τὰ εἰσοδήματα τὰ παραγόμενα ἐκ τῶν ἀγρῶν. Ἐὰν δηλαδή ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ἀγροῦ δὲν καλλιεργῆσῃ αὐτόν, δὲν ἐπιτρέπεται ἢ εἰσπραξίς παρ' αὐτοῦ φόρου. Ἐὰν δὲ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους γίνῃ κατ' ἐπανάληψιν χρῆσις τούτου, τότε καὶ ὁ φόρος εἰσπράττεται κατ' ἐπανάληψιν. Ἦτοι ἐὰν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀποδώσῃ ὁ ἀγρὸς δύο φορὰς εἰσόδημα, τότε καὶ ὁ ἔγγειος φόρος καταβάλλεται δύο φορὰς.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπήχθησαν οἱ καταμετρηθέντες ἀμπελῶνες καὶ κῆποι²⁴ οἱ περιλαμβάνοντες συναπτόμενα πρὸς ἄλληλα καρποφόρα δένδρα. Συμφώνως δὲ πρὸς τὰ ἀναφερόμενα ἐν τοῖς ἱερονομολογικαῖς βιβλίοις, ἐπεβλήθη ἐφ' ἐκάστου τ σ ε ρ ι π ί ο υ²⁵ ἀμπελῶνος ἢ δένδρῶνος ὁ κατ' ἀποκοπὴν φόρος τῶν δέκα δραμίων ἀργύρου. Δι' οἷονδήποτε λόγον δὲν ἐπιτρέπεται ἢ εἰσπραξίς ποσοῦ μείζονος ἢ ἐλάσσονος τοῦ ἐνταῦθα ἀναφερομένου. Ἀφορᾷ δὲ ὁ φόρος οὗτος, ὁ κατ' ἀποκοπὴν λεγόμενος²⁶, εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν ἐκ ταύτης δυνατὴν ὠφέλειαν καὶ κάρπωσιν. Ἐν ἧ δὲ περιπτώσει, καίτοι εἶναι δυνατὴ ἢ ἐκ τούτου ὠφέλεια, παραμελεῖ ὁ ἰδιοκτῆτης τὴν καλλιέργειάν του, τότε ὑποχρεοῦται εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ φόρου. Ἐὰν ὁμοῦς ἐντὸς ἐνὸς ἔτους γίνῃ κατ' ἐπανάληψιν χρῆσις τοῦ ἀγροῦ, δὲν καθίσταται ἀπαιτητὸς ὁ φόρος, οὔτε κατ' ἐπανάληψιν εἰσπράττεται.

Ἀποτελοῦσι δὲ αἱ φορολογούμεναι αὗται γαῖαι τελείαν ἰδιοκτησίαν τῶν κατόχων των. Δικαιοῦνται οὗτοι νὰ πωλῶσι καὶ ἀγοράζωσι ταύτας καὶ νὰ τὰς διαθέτωσι ὡς βούλονται. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν κατανέμονται αὗται, ὡς συμβαίνει καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν των, μεταξὺ τῶν κληρονόμων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου τοῦ ὑπαγορευομένου ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Νόμου.

Ἐν περιπτώσει ὁμοῦς καθ' ἣν ὁ κάτοχος τοῦ ἀγροῦ ἤθελε δραπε-

²²) Haraci mukasemei min el humus.

²³) Keil ἢ kile: μέτρον καταμετρήσεως σιτηρῶν ἰσχυὸν μέχρις ἐσχάτως ἐν Τουρκίᾳ καὶ ζυγίζον διὰ τὸν σῖτον 20 — 22, διὰ τὴν σίκαλιν 17 — 18 καὶ διὰ τὴν κριθὴν 15—16 ὀκάδας.

²⁴) Εἰς τὸν ὄρον τούτον συμπεριλαμβάνονται τὰ ἐλαιόφυτα καὶ ἄλλοι δένδροφυτοι χῶροι μὴ δυνάμενοι νὰ χαρακτηρισθῶσι ὡς κυρίως κῆποι.

²⁵) Τὸν ὄρον ἐξηγεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔγγραφο κατωτέρω.

²⁶) Haraci mukatadir.

τεύσει ἢ στερεῖται τῶν ἀπαιτουμένων μέσων πρὸς καλλιέργειάν του καὶ συνεπεία τῶν λόγων τούτων ὁ ἀγρὸς ἐγκαταλείπεται, τότε παραχωρεῖται πρὸς καλλιέργειαν ἢ ἐκμισθοῦται εἰς ἄλλο πρόσωπον καὶ οὕτω ἐπιτυγχάνεται ἡ εἰσπραξις τοῦ φόρου τούτου ἐκ τοῦ παραχθησομένου εἰσοδήματος.

Συνωδὰ ὅθεν τῷ πνεύματι τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς καὶ τηρουμένης πιστῆς καὶ ἀπαρεγκλίτου τῆς διενεργηθείσης ἀπογραφῆς καὶ κτηματογραφῆσεως, θέλει εἰσπράττεσθαι, καθ' ὃν ἀνωτέρω ἀναφέρεται τρόπον, παρὰ τῶν κατοίκων τῆς Νήσου Κρήτης ὁ κεφαλικὸς αὐτῶν φόρος, ὡς καὶ ὁ φόρος ὁ ἐκ διανομῆς εἰς τὸ πέμπτον, ἐν κοιλὸν ἐπὶ τῶν πέντε κοιλῶν, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ παραχθησομένου ἐκ τῶν φορολογουμένων γαιῶν, αἷτινες παρέμεινον εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν, καθὼς καὶ μία ὁκτὰ ἐπὶ τῶν πέντε ὁκάδων ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν ἐμπεριεχομένων²⁷ δένδρων ὡς φόρος παραγωγῆς εἰς τὸ πέμπτον²⁸.

Βάσις διὰ τὸν πῆχυν ἐλήφθη ἡ ἀναφερομένη ἐν τοῖς ἱερονομολογικοῖς βιβλίοις τοιαύτη, ἣτοι ἐπτὰ σπιθαμαὶ ἀποτελοῦσιν ἓνα πῆχυν, ἔκτασις δὲ γῆς ἐξήκοντα πήχεων μήκους καὶ ἐξήκοντα πλάτους ἀποτελοῦσιν ἐν τ ζ ε ρ ί π ι ο ν . Ἐπεβλήθη ὅθεν ὁ κατ' ἀποκοπὴν φόρος μετὰ τὴν γενομένην καταμέτρησιν τῶν ἀμπελώνων καὶ δειδρῶνων μὲ βάσιν τὸ μετρικὸν τοῦτο σύστημα. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆς Νέας Ἀπογραφῆς τῶν κτημάτων²⁹ γενομένων ἐγγραφῶν, θέλει εἰσπράττεσθαι ὁ ἔγγειος κατ' ἀποκοπὴν οὗτος φόρος δέκα δράμια ἀργύρου ἐφ' ἐκάστου τ ζ ε ρ ι π ί ο υ ἅπαξ τοῦ ἔτους.

Δι' αὐτοκρατορικῆς δὲ διαταγῆς ἀπηγορεύθησαν, ἤρθησαν καὶ καθρηγῆθησαν ἐν τῇ Νήσῳ Κρήτῃ οἱ αὐθαίρετοι ἔκτακτοι φόροι, ἣτοι ὁ φόρος σ π ί ν τ ζ α ς³⁰, ὁ φόρος διακατοχῆς γαιῶν³¹, φόρος αἰγοπροβά-

²⁷) Eşcarı musmirei munfesileleri hasilından.

²⁸) Hasilı min el humus.

²⁹) Ἡτοι τοῦ Νέου Κτηματολογίου, ὅπερ καθηρτίσθη μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χάνδακος (1669) κατόπιν τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντος αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος (χάτ-ι-χουμαγιούν), περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἐγγράφου.

³⁰) Ispince: Περὶ τοῦ φόρου τούτου παρέχονται διάφοροι ἐρμηνεῖαι. Κατ' ἄλλους μὲν ἐπρόκειτο περὶ μικροῦ τινος φόρου, σ π έ τ ζ α ὀνομαζομένου (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ spesa=δαπάνη), ὅστις κατεβάλλετο ὑπὸ τῶν οἰκογενειάρχων («Ἑλληνικά», Ε'. σελ. 215), κατ' ἄλλους δὲ περὶ φόρου ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, ὡς Ἰ σ π έ ν τ ζ ε ἀναφερομένου (Δελτίον Ἱστορ. Ἐθνολ. Ἐταιρ. ΣΤ' σελ. 343). Ἐτέρα ἐρμηνεῖα, ὡς φόρου ἀπωτιομένου ἄλλοτε ὑπὸ τῶν χριστιανῶν διὰ τὴν κατανάλωσιν τοῦ χοιρείου κρέατος, σημειοῦται ἐν τῷ Τουρκο—Ἑλληνικῷ Λεξικῷ Ι. Χλωροῦ, Κωνηπολις 1899, Τόμ. Ιος σελ. 76, ἐνθα καὶ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ εἰσπραττιομένου πεμπτημορίου (ισπέντζε ἢ ισπεντζικ καὶ πεντζικ) ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν πωλουμένων δούλων. Μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ἐν Ἐπετηρίδι Βυζαντ.

τών, φόρος χωνεύσεως ὑπὸ τῆς γῆς⁸², φόρος ἀγροφυλακῆς, φόρος βοσκοτόπων, χειμαδίων καὶ θερέτρων, φόρος ἀδικημάτων καὶ ἐγκλημάτων, φόρος δεσποτικός⁸³, φόρος γαμήλιος, φόρος ἄλατος καὶ αἱ λοιπὰ ποικίλαι καινοτομίαι⁸⁴. Οὕτε δὲ καὶ εἰς τὸ μέλλον θέλουσιν ἐπι-

Σπουδῶν, Β' σελ. 94. Ὁ δὲ Ἄνδρ. Ἀνδρουλιδάκης ἢ Κοπάσης ἐρμηνεύων τὸν ὄρον τοῦτον γράφει σ π ί ν τ ζ α = φόρος ἀποβάθρας (Ν. Σταυράκη, αὐτόθι σελ. 151). Εἰς τουρκικά τινα ἔγγραφα τῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Χάνδακος χρόνων γίνεται μνεῖα τοῦ φόρου τούτου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δηλαῦται συγκεκριμένως διὰ ποῖον λόγον κατεβάλλετο. Μόνον εἰς διαταγὴν τινα τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1657 Τούρκου ἐν Κρήτῃ ἀρχιστρατήγου, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Διοικητὴν καὶ τὸν Ἱεροδίκην Ρεθύμνης, ἀναφέρεται ὅτι, μολονότι καταβάλλουσιν καὶ τὸν φόρον Σ π ί ν τ ζ α εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἀστυνομικοὺς οἱ χριστιανοὶ τῆς πόλεως Ρεθύμνης, ἐν ταῦτοις ὅμως, ὅταν κατοικήσωσιν εἰς τὰς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἁγίου Βασιλείου ἀγροικίας καὶ περιουσίας των, οἱ Σπαχῆδες τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, παρὰ τὸν Ἱερὸν Νόμον καὶ τὰ κεκανονισμένα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπαιτῶσι παρ' αὐτῶν τὴν πληρωμὴν φόρου Σπίντζας, ζητῶσιν ἐπὶ πλέον παρ' αὐτῶν ἐν γρόσιον ὡς φόρον Καφτανίων κλπ. (Τουρκ. Ἀρχεῖον Ἡρακλείου, ἀριθ. μεταφρ. 32). Ἐκ τῶν ἄνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὁ φόρος οὗτος εἶχε γενικωτέραν σημασίαν, εἰσπραττόμενος ἄλλοτε δι' ἄλλας αἰτίας, αἱ ὁποῖαι ἐπολλαπλασιάζοντο ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ φόρος ἦτο αὐθαίρετος.

⁸¹) Εἰς τί ἀκριβῶς ἀνεφέρετο ὁ φόρος διακατοχῆς γαιῶν δὲν εἶναι γνωστόν.

⁸²) Künare : ἕτερος αὐθαίρετος φόρος διατηρηθεὶς ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον ἐν Κρήτῃ, ὁ ὁποῖος κατεβάλλετο ὑπὸ τῶν οἰκείων τοῦ ἀποβιοῦντος χριστιανοῦ, ὡς τέλος χωνεύσεως (künare) τοῦ τεθνεῶτος ὑπὸ τῆς γῆς. Παρὰ τὴν ἀναφερομένην ὅμως ἐν τῷ ἔγγραφῳ κατάργησιν τοῦ φόρου τούτου ἅμα τῇ ἀλώσει τοῦ Χάνδακος (1669) καὶ τῇ φορολογικῇ ἀφομοιώσει τῆς Κρήτης μετὰ τῶν λοιπῶν τμημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐσυνεχίσθη ἡ εἰσπραξις τούτου καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα αἰῶνα. Τοῦτο ἐξάγεται ἐξ ἀναφορᾶς τὴν ὁποῖαν ἀπηύθυνε κατὰ τὸ 1776 πρὸς τὸν Σουλτάνον ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Σινᾶ Κύριλλος (Τοῦρ Σινᾶ Πισκοποζοῦ Κύριλλος ναμ ραχιπ) ἐν τῇ ὁποίᾳ παραπονεῖται, ὅτι, μολονότι κατεβάλλοντο ἀ ν έ κ α θ ε ν ὡς τέλη χωνεύσεως (resmî künare) τῶν ἀποβιοῦντων χριστιανῶν εἰς τοὺς ἐκάστοτε Ἱεροδίκας (Καδῆς) τῆς πόλεως Χάνδακος διὰ μὲν τοὺς ἐνταφιαζομένους ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ματθαίου ἐν χρυσοῦν νόμισμα, διὰ δὲ τοὺς εἰς τὸ ἔξωθι τῆς πόλεως κείμενον Νεκροταφεῖον —τὸ παρὰ τὴν Κιτρικὴν παλαιὸν νεκροταφεῖον— τρεῖς παράδες, οἱ Ἱεροδίκαι ὅμως, παρὰ τὰ ἔκπαλαι εἰσθῶτα, εἰσπράττουσι νῦν διὰ μὲν τοὺς πρώτους 10—15 γρόσια, διὰ δὲ τοὺς δευτέρους 13 παράδες. Συνεπεία τῆς ἀναφορᾶς ταύτης τοῦ Ἐπισκόπου ἀπεστάλη εἰς Χάνδακα αὐτοκρατορικὴ διαταγὴ (Φερμάνιον), δι' ἧς ἐντέλλονται οἱ Ἱεροδίκαι, ὅπως συμμορφωθῶσι πρὸς τὰ ἔκπαλαι κεκανονισμένα. (T.A.H. κῶδ. 138 σελ. 253).

⁸³) Badi heva ἢ Bedava. Ἡ λέξις αὕτη, ἐκ τῆς περσικῆς εἰς τὴν τουρκικὴν εἰσαχθεῖσα, χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπίρρημα καὶ σημαίνει δ ω ρ ε ά ν, ἐνταῦθα δὲ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ κυριαρχικοῦ ἢ δεσποτικοῦ φόρου, τὸν ὁποῖον εἰσέπραττον παρὰ τῶν χριστιανῶν οἱ δεσπότες καὶ τιμαριουῆχοι λόγῳ κυριαρχικοῦ δικαιώματος.

⁸⁴) Εἰς διάφορα τουρκικά ἔγγραφα τῆς πολεμικῆς ἐν Κρήτῃ περιόδου (1645-

βληθῆ οἱ φόροι οὗτοι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ³⁵. Μόνον οἱ ἐκ τῶν ἱερονομολογικῶν βιβλίων ἐξαχθέντες καὶ ὡς ἄνωθι ἀναφερόμενοι φόροι θέλουσιν εἰσπράττεσθαι παρὰ τῶν κατοίκων ταύτης.

Τὸ ἐν ἰσχύϊ τεθὲν φορολογικὸν τοῦτο σύστημα θέλει τηρηθῆ καὶ ἐφαρμοσθῆ πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως, θὰ ἀποτελέσῃ δὲ νόμον βασικὸν καὶ κανόνα ἀπαράβατον, συμφώνως πρὸς τὴν διαλαμβανομένην ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ διαταγῇ βασιλικὴν ἐπιθυμίαν.

Οἷοσδήποτε δὲ θελήσῃ νὰ ἀλλοιώσῃ, νὰ μεταβάλῃ, παρερμηνεύσῃ καὶ τροποποιήσῃ τοῦτο, ἄς ἔχῃ ἐνεργῶς ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀρὰν τοῦ Θεοῦ, πάντων τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων. (Ἐχρονολόγητον)³⁶.

Κῶδιξ 4ος σελὶς 273. Ἄριθ. Μεταφράσεως 699³⁷.

Νέα ἀπογραφὴ τῶν κεφαλῶν τῶν καταβαλλουσῶν τὸν κεφαλικὸν φόρον τῆς Νήσου Κρήτης συμφώνως πρὸς τὰ ἱερά βιβλία, διενεργηθεῖσα ἐπὶ ἐποχῆς τοῦ ἐκ τῶν ἀνωτάτων Βεζυρῶν καὶ προστάτου τῶν ἐνδεῶν Μεγάλου Βεζύρου καὶ Ἀρχιστρατήγου ἔσοχωτάτου Ἀχμέτ Πασᾶ³⁸, οὗ ποιεῖσαι ὁ ὕψιστος διαρκῆ τὴν δόξαν μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀνταποδόσεως, τῇ συμπράξει τοῦ Βεζύρου καὶ φρουροῦ τοῦ Ταμείου

1669) γίνεται λόγος καὶ περὶ ἄλλων αὐθαιρέτων φόρων, ὡς π.χ. φόρου ὑποδήσεως (ayak deri), φόρου ἀροτριώντων ἔξφων (resmi cift), ἀπνοῦ (resmi duhan) κλπ. (πβλ. Τ.Α.Η. ἀριθ. μεταφρ. 32, 35, 153 κ.ά.). Διὰ τῆς φράσεως «καὶ αἱ λοιπαὶ διάφοροι καινοτομίαι» (bidai şetta) ἀσφαλῶς ὑπονοοῦνται καὶ οἱ φόροι οὗτοι τῶν ὁποίων διατάσσεται ἢ κατάργησις ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ.

³⁵) Ὅπως ὁ «φόρος χωνεύσεως» οὕτω καὶ ἱκανοὶ τῶν ἄλλων, παρὰ τὴν κατηγορηματικὴν ταύτην διαβεβαίωσιν, διετηρήθησαν ἐν ἰσχύϊ ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἐν πολλοῖς μάλιστα ἐπηυξημένοι, ὡς φαίνεται τοῦτο εἰς ἕτερα τουρκικὰ ἔγγραφα τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χάνδακος χρόνων.

³⁶) Πβλ. τὰ εἰσαγωγικῶς περὶ τῆς πιθανῆς χρονολογίας τοῦ ἐγγράφου λεχθέντα.

³⁷) Τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων τῆς Ἀπογραφῆς ἀπεδόθησαν ὡς ἀκούονται μέχρι σήμερον, ἔστω καὶ εἰς ἀπλᾶ τονωνύμια, κατὰ τὸν μᾶλλον ἀντίστοιχον πρὸς τὸν τουρκικὸν τύπον. Ὄνομασίαι, αἵτινες δὲν διεσώθησαν ἢ δὲν κατωρθώθη νὰ ταυτισθοῦν μὲ σήμερον διασφωζομένας, μεταγράφονται ἀπλῶς κατὰ φώνητικὴν ἀπόδοσιν καὶ πρὸς διαστολὴν ὑπογραμμίζονται δι' ἀραιώσεως. Τὰ ὀνόματα χωρίων τῶν ὁποίων γίνεται ὑπομνηματισμὸς, σημειοῦνται δι' ἀστερίσκου. Τοῦ ὑπομνήματος ἐκάστου προηγεῖται ὁ ἀντίστοιχος τοῦ χωρίου ἐν τῷ καταλόγῳ αὐξων ἀριθμὸς.

³⁸) Τοῦ Κιοπρουλῆ Ζαδὲ Φαζιλ Ἀχμέτ Πασᾶ, Μεγάλου Βεζύρου καὶ Ἀρχιστρατήγου κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πολιορκίας τοῦ Χάνδακος (1667-1669), ἐπὶ τῆς ἀρχιστρατηγίας τοῦ ὁποίου ἠλώθη τὸ Φρούριον.

τοῦ Κράτους Δεφτερδάρ Ἀχμέτ Πασᾶ⁸⁹, οὗ ἀυξῆσαι Κύριος τὴν εὐδαιμονίαν, συνταχθεῖσα διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ θεράποντος Μεχμέτ, γραμματέως τοῦ ὑψηλοῦ τάγματος τῶν Γενιτσάρων καὶ ἐντεταλμένου ἐπὶ τῆς ἀπογραφῆς τῆς ῥηθείσης Νήσου.

Ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος Ἐγίρας 1082 (1671 μ.Χ.).

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΕΔΙΑΔΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΧΑΝΔΑΚΟΣ.
ΝΑΗΪΥΕΪ ΡΕΔΪΥΕ ΔΕΡ ΛΪΝΑΪ ΚΑΝΔΪΥΕ.

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἀτομα
1 Καστέλλι	Nefs Pediye *	89	47	17	153
2 Σκαλάνι	Iskalani	9	12	5	26
3 Πεζὰ	Peze	11	16	12	39
4 Σκιλλοὺς	İşkilus *	8	32	—	40
5 Ἁγιῆς Παρασκιῆς	Ayas Paraşkes	17	27	—	44
6 Ἁγιος Βασίλειος	Ayo Vasil	15	14	7	36
7 Χουδέτσι	Hodec	15	12	—	27
8 Μελέσσεσ	Malases	25	16	9	50
9 Τραπεζάκι	Trapezaki *	2	5	1	8
10 Καταλαγάρι	Katalağari	15	10	3	28
11 Κουνάβοι	Kunavus	13	17	1	31

⁸⁹) Οὗτος ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Χάνδακος ὡς ἀρχηγὸς τομέως κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πολιορκίας. Ἄμα τῇ ἀλώσει μετέτρεψε τὴν δαυκικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου εἰς τέμενος ἐπ' ὀνόματί του (ἐξ. οὗ καὶ Δεφτερδάρ Τζαμί, σήμερον κινηματογράφος Μινφά) καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ρόκκου εἰς βαλανεῖον (σημ. Ἴονικὴ Τράπεζα). Ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνέλαβε καθήκοντα Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν (Βασ Defterdar).

1.—Τὸ Καστέλλι Πεδιάδος, ἔδρα καὶ τότε τῆς Ἐπαρχίας Πεδιάδος. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι προτασσομένης τῆς ἀραβικῆς λέξεως *n e f s* (=ἐν αὐτῇ ταύτῃ) εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας, ἐδηλοῦτο αὐτὴ ἢ ἔδρα τῆς Ἐπαρχίας.

4.—Κατὰ Μ. Χ ο υ ρ μ ο ὗ ζ η ν Β υ ζ ά ν τ ι ο ν, Κρητικά, Ἀθῆναι 1842, σελ. 67: Σκυλοὺς, Ν. Σ τ α υ ρ ά κ η ν, Στατιστικὴ τοῦ Πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης, Ἀθῆναι 1890, σελ. 48, ἀριθ. 733: Σκοῖλοι, Ν. Κ α λ ο μ ε ν ό π ο υ λ ο ν, Κρητικά, ἦτοι τοπογραφικὰ καὶ ὁδοιπορικὰ τῆς Νήσου Κρήτης, Ἀθῆναι 1894, σελ. 138: Σκύλοι, Ἴ ω ά ν. Ν ο υ χ ά κ η ν, Κρητικὴ Χωρογραφία, Ἀθῆναι 1903, σελ. 154: Κοῖλοι, (ἀλλ' ἐν τῇ αὐτόθι ἀπογραφῇ: Σκύλοι). Σήμερον ἀκούεται μόνον κατὰ αἰτιατικὴν: «στοὺς Σκιλλοὺς». Περὶ τοῦ ἐτύμου πβλ. ΕΕΚΣ Β σελ. 343 ὑποσ. 2. Μετωνομάσθη ἐσχάτως εἰς Καλλονήν.

9.—Ἀνύπαρκτον σήμερον. Ἐκεῖτο ΝΑ τῶν Μελεσσῶν, εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μιλίου (πβλ. Χ ο υ ρ μ. 67 ὑποσ. 1). Σφύζονται τὰ ἐρεσίπιά του ἐπὶ ὁμωνύμου ῥάξεως. Ἀναφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ: πβλ. Τ.Α.Η. κῶδ. 3ος σελ. 67 καὶ 145 (1671).

12 Φανάρι	Fanari *	4	4	2	10
13 Κελλιά	Kelya	2	—	1	3
14 Φιλίσια	Filise *	1	2	2	5
15 Κάστελλος	Kastelo *	4	2	2	8
16 Βαρβάρου	Varvarus *	2	2	1	5
17 Κάτω Ἀστρακοί	Istrakus Zir	12	25	5	42
18 Πάνω Ἀστρακοί	Istrakus Bala	3	3	3	9
19 Σγουροκεφάλι	Uzğrikefali	6	7	—	13
20 Ἐπισκοπή	Piskopi	61	78	22	161
21 Ἀνώπολι	Anapoli	19	25	8	52
22 Καινούργιο Χωριό	Kenuryö Horyö	4	16	—	20
23 Σκόπελα	İskopala *	5	12	7	24
24 Γάλιπε	Galipe	13	19	23	55
25 Γουῦβες	Guves	30	19	1	50
26 Κόξαρη	Koksari	23	17	2	42
27 Στραβορίνα	İstravrine *	13	8	—	21

12.—Ἀνύπαρκτον σήμερον. Ἐνωθεν τοῦ χωρίου Σκιλλοῦς ὑφίσταται τοποθεσία «Φανάρι», ἔνθα ἐρείπια ἐκκλησιῶν Ἁγίου Ἀντωνίου, Ἁγίου Γεωργίου καὶ Ἁγίου Φανουρίου (κατὰ πληροφορίας Ν. Λογαριαστάκη, ὑπαλλ. Ἐθν. Τραπεζῆς). Ἀναφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ: πβλ. Τ.Α.Η. κῶδ. 5ος σελ. 11 (1673).

14.—Χ ο υ ρ μ. 66: Σ τ α φ υ λ λ ῖ σ ι α.

15.—Σφύζονται σήμερον μόνον τὰ ἐρείπια του πρὸς Α τοῦ χωρίου Μελέσσης (πβλ. Χ ο υ ρ μ. 67 ὑποσ. 1). Σήμερον ἀκούεται ὡς τοπωνύμιον, «στὸν Κάστελλο». Περὶ τοῦ ἐνετικῆς φρουρίου βλ. G. G e r o l a, Monumenti Veneti nell'Isola di Creta. I, p. 271-273. Ἀναφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ: πβλ. Τ.Α.Η. κῶδ. 3ος σελ. 50 (1671).

16.—Παρά Χ ο υ ρ μ. 68: Κάτω Βαρβάρου, κατ' ἀντιδιαστολήν τοῦ Ἐπάνω Βαρβάρου (=Βαρβάρω).

23.—Χ ο υ ρ μ. 53: Ἀσκόπουλα (πβλ. Τ.Α.Η. κῶδ. 4ος σελ. 223 τοῦ 1672: Ἀσκόπουλο).

27.—Θὰ πρόκειται περὶ ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς τῆς ὀνομασίας τοῦ χωρίου κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1671. Εἰς τουρκικὸν ἔγγραφο τοῦ 1674 (Τ. Α. Η. κῶδ. 5ος σελ. 181) συναντᾶται ὡς Σ τ ρ ο β ο ρ ῖ ν α. Ἐκ πληροφοριῶν, ἃς ἤρυσθη παρὰ διαφόρων, τὸ σημερινὸν χωριὸν Καλὸ Χωριὸ Πεδιάδος ἔφερε ἄλλοτε τὴν ὀνομασίαν Σ τ ρ α β ο ρ ῖ ν α. Οὕτω ἀναφέρεται καὶ εἰς τοὺς ὑπὸ R. Pashley, Travels in Crete, London 1837, vol. II p. 319, δημοσιευομένους ἀπογραφικοὺς πίνακας, συνταχθέντας κατὰ τὸ 1834. Εἰς τὴν κατὰ τὸ 1832 ὁμοῦς συνταχθεῖσαν στατιστικὴν τοῦ Χορμουζίου (σελ. 51 ὑποσ. 2 καὶ σ. 54) σημειοῦται ὡς Καλὸ Χωριό, ὅπερ λέγει κεῖται «ἐπὶ θέσεως ἀρκετὰ ὑψηλῆς, ὅθεν φαίνονται τὰ ὄρεινότερα τῆς ἐπαρχίας μέρη, καὶ ὄλον σχεδὸν τὸ Βόρειον Πέλαγος». Πιθανὸν λοιπὸν τὸ χ. νὰ ὀνομάζετο ἀρχικῶς Σ τ ἄ Β ο ρ ε ῖ ν ἄ λόγῳ τῆς θέσεώς του. Δὲν ἀποκλείεται ὁμοῦς τὸ ἀρχικὸν ὄνομα νὰ ἦτο Σταυριανὰ, ὄνομα τὸ ὁποῖον κατὰ παρετυμολογίαν μετέπεσεν εἰς Στραβορίνα. Ἡ μετονομασία

28	Χαρασό	Haraso	31	6	—	37
29	Γαλύφα	Galifa	26	7	1	34
30	Λαγοῦ	Laḡu	4	—	—	4
31	Σμάρι	Azmari *	50	55	34	139
32	Σκλαβεροχωρι	İsklavohori *	6	8	—	14
33	Βαρβάρω	Varvaru *	18	15	3	36
34	Διαβαϊδὲ	Yavayidi	22	8	1	31
35	Πηγαῖδοῦρι	Piḡayduri *	25	59	31	115
36	Ξειδᾶς	İkşida	15	31	17	63
37	Ζωφόροι	Zoforus *	22	18	2	42
38	Σαμπᾶς	Sabya *	13	5	1	19
39	Φουνάρους	Funarus *	4	4	—	8
40	Βόνη	Voni	49	9	1	59
41	Ἀστρίτσι	Astriçi	15	8	—	23
42	Νόρα	Nira *	8	1	—	9
43	Γαλατᾶς	Galata	11	9	—	20
44	Θραψανὸ	Trapşana nam di- geri Comlekci *	122	79	5	206
45	Ἰποτοῦρα	İpotura *	6	—	—	6

του εἰς Καλὸ Χωριὸ ἐμφανίζεται ὁμοία μὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ ὀνόματος Ἰστρωνας Μεραμπέλλου καὶ Κακὸ Χωριὸ Μονοφατσίου εἰς Καλὸ Χωριό. (βλ. καὶ Σ τ α υ ρ. σελ. 74 καὶ P a s h. I, 82 ὑποσ. 1).

31.—Χ ο υ ρ μ. 54: Ἀσμάρι, λοιποὶ: Σμάρι, Ν ο υ χ. 149: Σμάρη ἢ Ἀσμάρη.

32.—Ἀξιοσημειώτος ὁ τουρκικὸς τύπος Σ κ λ α β ο χ ω ρ ι, Χ ο υ ρ μ. 62: Σκλαβοδοχωρι, P a s h. II 319 S k l a v e r o k h o r i, ἔνθα βλ. ὑποσ. 1, λ ο ι π ο ῖ: Σκλαβεροχωρι.

33.—Χ ο υ ρ μ. 62: Ἐπάνω Βαρβάροι.

35.—Μετωνομάσθη ἐσχάτως εἰς Πολυθῆαν.

37.—Χ ο υ ρ μ. 65: Ζοφόροι.

38.—Χ ο υ ρ μ. 65: Σαπά.

39) Δὲν ὑφίσταται σήμερον, εἰ μὴ ὡς τοπωνύμιον. Ὁ Χ ο υ ρ μ. 70 ὑποσ. 1 γράφει: «ἐν μίλιον πρὸς δυομᾶς τοῦ Ἀγκαράνθου (τῆς μονῆς Ἀγκαράθου) εἶναι ἐρεῖπια χωρίου Φουνάρους λεγόμενον, τὸ ὁποῖον ὡς φαίνεται ἐρήμαξεν ἀπὸ εὐν ἄλωσιν τῆς Κρήτης (1668) (sic) καὶ διτι εἶχεν 28—30 οἰκογεν. ἔχει δὲ δύο κρησμησμένας (sic) ἐκκλησίας καὶ μίαν σφάν». Ἐρεῖπια εἶναι ὄρατὰ καὶ σήμερον, σφύζεται δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

42.—Ἐγκατελειφθὲν ἠρειπώθη. Ἀναγράφεται μόνον ὑπὸ τοῦ Χ ο υ ρ μ. 66: Νόρα.

44.—Ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὰ τουρκικὰ ἔγγραφα ὑπὸ τὸ ὄνομα Τζομλεκ-
τζῆ ἢ Τζομλεκτζῆ Κιοῖ (=χωρίον τῶν ἀγγειοπλαστῶν) λόγῳ τῆς ἀσχολίας τῶν
κατοίκων του. Namı digeri σημαίνει: ἡ ἕτερα αὐτοῦ ὀνομασία.

45.—Ἀγνωστον χωρίον, πιθανῶς τὸ μὴ ἐν τῇ ἀπογραφῇ ἀναφερόμενον

46	Μουχτάρους	Muhtarus	75	36	11	122
47	Λιλιανό	Luliano *	5	8	3	15
48	Ἁγιά Παρασκή	Aya Parascki Hurdu *	13	4	—	17
49	Ῥουσοχώρια	Rusohoryö nam digeri Kızıl köyi *	23	14	3	40
50	Αὐλή	Avli	3	11	4	18
51	Κασάνους	Kasanuş	8	7	1	16
52	Μάρθα	Marta	18	10	1	29
53	Ἐμπάρος μετὰ τῶν Μετοχίων	Enbare ma me- tohat *	54	81	34	169
54	Γεράκι	Yeraki	50	45	8	103
55	Ἀρμάχα	İrmaha *	11	12	2	25
56	Νιπηδητός	Nipitvito *	9	10	—	19
57	Παναγιά	Panaya	39	35	13	87
58	Μαθιά	Matiya	15	22	2	39
59	Ἀμαριανό	Amaryano	42	52	11	105
60	Λιχένι	Lih(e)ni *	5	17	3	25
61	Ἀσκοῦς	Askus	11	43	9	63
62	Σφεντύλι	İsfendil	1	6	2	9
63	Ἀβδοῦ	Avdu	23	12	2	37
64	Ἁϊ Λέντης	Ayolendi *	1	6	1	8

Σπυριδιανό, ὄπερ, λόγῳ τοῦ ἱαματικοῦ τοῦ ὕδατος, δικαιολογεῖ ἴσως τὸ ὄνομα Ποτουῦρα (πβλ. τὰς καὶ σήμερον ἀκουομένας λ. ποιοῦρα, φαγοποιοῦρα).

47.—X ο υ ρ μ. 62: Λουλιανά.

48.—Ἐπιπροσδιορισμὸς Χούρδου, ἐκ τοῦ ὀνόματος πιθανῶς τοῦ οἰκιστοῦ ἢ τοῦ κτήτορος τῆς ἐκκλησίας. Τὸ ἐπώνυμον Χουρδάκης—σφύζεται καὶ σήμερον ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ—ἐτίθετο πιθανῶς πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ χωρίου Ἁγ. Παρασκιές.

49.—Τὸ τουρκικὸν ὄνομα εἶναι μετάφρασις τοῦ ἑλληνικοῦ. Μὲ τὸ ἐπίθετον ῥ ο ὕ σ σ ο ς (=κόκκινος) ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τοπωνύμια.

53.—Τὰ ὀνόματα τῶν μετοχίων τῆς Ἐμπάρου εἶναι: Θωμαδιανό, Ξενιάκος, Κατωφύγι, Μηλιαράδω, Φρατι καὶ Καραβάδω (βλ. Σταυρ. σελ. 45 ἀριθ. 665—671).

55.—X ο υ ρ μ. 62: Ἀρμάχη.

56.—Ἀκούεται καὶ Νιπητός. P a s h. II, 319: I p i t o. Ἐκ τοῦ τελευταίου τύπου φαίνεται ἢ προέλευσις τοῦ ἀρχικοῦ N ἐκ τοῦ ἀρθρου.

60.—«T ο ὕ Λ υ χ έ ν ι» ὀνομάζεται καὶ σήμερον ὁ παρὰ τὸ χωρίον Κασταμονίτσα μικρὸς συνοικισμὸς Τεῖχος.

64.—Πρὸς N. τοῦ χωρίου Ἀβδοῦ καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης πρὸς Καστέλλι σφύζονται ἐρείπια συνοικισμοῦ καὶ ἐκκλησίας, ἢ ὅποια φέρει τὴν ὀνομασίαν «Ἁϊ Λέντης» (Ἁγιος Λεόντιος, βεβαίως ὁ Μάρτυς τοῦ ὁποίου τὴν μνήμην τιμᾷ ἢ Ἐκκλησία τὴν 18ην Ἰουνίου).

۷۷

Nov
1901
124

تعمیر جدید و دروس جزیه کیران جزیه کربدر و کربدر کتب شریعہ در زمان صدر الشریعہ و کتب الفقه از زمان سید محمد باقر
تعمیر جدید و دروس جزیه کیران جزیه کربدر و کربدر کتب شریعہ در زمان صدر الشریعہ و کتب الفقه از زمان سید محمد باقر
کجیای در کمال الماس جزیه جزیه جزیه الراجح فی ۱۰۸۰ فی حوزہ النیر طبعہ انجمن التعمیر

نام بدیه در اول قدیم

تعمیر جدید	در اختلاف	در جزیه
تعمیر جدید ۱۰۳ تعمیر جدید ۴۷	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۹	تعمیر جدید ۱۱ تعمیر جدید ۱۳
در استخوان	در ایس بر انکی	در ایس بر اصل
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۴۴ تعمیر جدید ۱۷	تعمیر جدید ۱۵ تعمیر جدید ۱۵
در جزیه	در کالوسی	در طبرانی
تعمیر جدید ۲۷ تعمیر جدید ۱۱	تعمیر جدید ۹ تعمیر جدید ۱۶	تعمیر جدید ۸ تعمیر جدید ۱۰
در استخوان	در استخوان	در استخوان
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۱۳	تعمیر جدید ۲ تعمیر جدید ۲
در استخوان	در استخوان	در استخوان
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۱۳	تعمیر جدید ۲ تعمیر جدید ۲
در استخوان	در استخوان	در استخوان
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۱۳	تعمیر جدید ۲ تعمیر جدید ۲
در استخوان	در استخوان	در استخوان
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۱۳	تعمیر جدید ۲ تعمیر جدید ۲
در استخوان	در استخوان	در استخوان
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۱۳	تعمیر جدید ۲ تعمیر جدید ۲
در استخوان	در استخوان	در استخوان
تعمیر جدید ۲۲ تعمیر جدید ۲۲	تعمیر جدید ۱۳ تعمیر جدید ۱۳	تعمیر جدید ۲ تعمیر جدید ۲

Φωτοτυπία τμήματος της υπ' αριθ. 273 σελίδος του 4ου κώδικος (Τουρκικού Ἀρχείου Ἡρακλείου)

65	Γωνιές	Gonyes	11	14	6	31
66	Μεσομούρη	Mesomuri *	14	26	8	48
67	Κράσι	Kraşi	25	27	9	61
68	Μοχός	Moho	80	25	10	115
69	Ποταμιές	Potamyus	13	19	4	36
70	Χερσόνησος	Kersoniso	23	15	2	40
71	Πισκοπιανό	Piskopyano	8	5	2	15
72	Τζαμπανιανά	Cobanyana *	12	15	3	30
73	Μάλια	Malye	72	47	11	130
74	*Αϊτάνια	Aytania	11	3	7	21
75	Σταμνιούς	Istamyus	21	11	1	33
76	Πάνω Βάθεια	Vatiye Bala	6	6	3	15
77	Κάτω Βάθεια	Vatiye Zir	3	11	11	25
78	*Ελιά	Elya	2	10	10	22
79	Καρτερός	Kartere nam di- geri Hiyarli dere *	1	10	5	16
80	Ούστουλιά	Ustulya *	—	3	—	3
81	*Αποστόλοι	Apostolus	65	45	15	125
82	Βοροῦ	Vuru	3	14	1	18
83	Σκοτεινὸ	Iskotino Perama *	6	9	2	17

Πλούσιοι 1650. Μεσαίαις τάξεως 1515. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 449.
Σύνολον ἄτομα 3614.

66.—*Ονομασία τοῦ χωρίου Κάτω Κερά. Μετωνομάσθη ἐκ τῆς ἐγγύς κειμένης Μονῆς τῆς Παναγίας Καρδιώτισσας. Τὸ ὄνομα, καίτοι περιπεσὸν εἰς ἀχρησίαν, ἀκούεται εἰσέτι.

72.—Παλαιὸς συνοικισμὸς ἀπορροφηθεὶς ἀργότερον ἀπὸ τὸ χωρίον Κουτουλουφάρι. *Αναφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ: Τ.Α.Η. κῶδ. 4ος σελ. 223 (1672) καὶ 122, σελ. 16 (1828), ὅπου ἀναγράφεται ὡς ὑπαγόμενον εἰς τὸ χωρίον Κουτουλουφάρι.

79.—*Χιγιαρλή Ντερέ, τουρκικὴ ὀνομασία τοῦ χωρίου καὶ τοῦ ποταμοῦ Καρτερός σημαίνουσα τὸν ποταμὸν τῶν ἀγγουριῶν, ἐκ τῶν ἐκεῖ κήπων.

80.—*Ἄγνωστον χωρίον. Πιθανῶς «Εἰς τοῦ Λιά», ἀντὶ «Στὸν *Αἶ Λιά», ὡς λέγεται σήμερον τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Καρτεροῦ ὕψωμα, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου σφύζονται ἐρείπια ἐκκλησιῶν, οἰκημάτων καὶ δεξαμενῆ ὕδατος.

83.—Δὲν ἀκούεται σήμερον ὡς Πέραμα.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΟΝΟΦΑΤΣΙΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΧΑΝΔΑΚΟΣ.
 NANIYEI MENAFOCA DER LIVAİ KANDIYE.

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἀτομα
1 Μεσοχωριὸν	Mesohoryo	35	24	3	62
2 Ἀχεκτριᾶς	Akendra	3	9	2	14
3 Λοχρίδι	Lohridi *	3	9	5	17
4 Ροτάσι	Rotaş	5	14	3	22
5 Πραιτώρια	Pretorye	32	27	1	60
6 Βελοῦλι	Veluli	11	13	—	24
7 Ἀποῖνι	Apoiyni *	16	9	6	31
8 Στραβορά	Istravra *	8	8	2	18
9 Σωκαράς	Sohara	12	9	—	21
10 Φαραγγιανὰ	Frankâna	—	3	—	3
11 Χαγκιανὰ	Hankâna ἢ Hin- kâna *	3	7	—	10
12 Βοριᾶς	Vura ἢ Vora *	8	10	1	19
13 Μελιδαχώρι	Melidohori	1	2	—	3
14 Πετροκεφάλαια	Petrokefala	10	4	—	14
15 Χαράκι	Haraki	6	5	1	12
16 Μαδὲ	Made	—	1	—	1
17 Κακὸν Χωριὸν	Kakohoryo	18	3	—	21
18 Δαμάνια	Damaniye	7	6	2	15
19 Λειβάδια Μετόχι	Livada *	7	6	—	13
20 Ἀρμανώγεια	Armenoye *	1	2	—	3

3.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον. Ἀναφέρει ὁ Barozzi, (Descr. d. Isola di Creta, 1577) ὡς Κάτω Λοχρίδι. Εἰς δύο ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου (T.A.H. κῶδ. 3ος σελ. 181, τοῦ 1671 καὶ κῶδ. 4ος σελ. 28, τοῦ 1672) ἀναφέρεται ὡς ἤδη καταστραφέν ὁμοῦ μετ' ἄλλων χωρίων, ἐρημωθέντων πιθανῶς λόγῳ τοῦ πολυετοῦς Κρητικοῦ Πολέμου.

7.—Ἀναφέρεται μετὰ τῶν ἐρημωθέντων χωρίων εἰς τὰ ὡς ἄνω ἔγγραφα. Κατεφκήθη ἐκ νέου καὶ ὑφίσταται σήμερον.

8.—Ἡρειπωμένον μετόχιον τοῦ χ. Σωκαρά. Ἀναφέρει ἤδη ὁ Bar.

11.—Οὐδὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω περὶ χωρίου Hankâna ἢ Hinkâna. Πιθανὸν νὰ πρόκειται περὶ τοῦ παρὰ τὸ χ. Σωκαράς Μετοχίου Χαβγιανὰ.

12.—Ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν χωρίων ἐξάγεται ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου Βοριᾶς, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ὡς Βοργιά ὑπὸ Χουρμ. 81. Σήμερον ἀκούεται καὶ «στοῦ Βορά».

19.—Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰς γνωστὰς στατιστικάς, σημειοῦται ὁμως ὡς Λειβάδια Μετόχι εἰς τὸν χάρτην τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἐπιτελείου παρὰ τὴν Μονὴν Ἐπανωσήφη. Τὸ χ. Λειβάδια τοῦ Barozzi εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ αὐτό.

20.—Ὁ τουρκικὸς τύπος δικαιολογεῖ περισσότερο τοῦ ἑλληνικοῦ τὴν σχε-

21	Παρτάλι	Partali *	1	2	1	4
22	Ἰκσεριόνα	Ikseryona *	2	4	1	7
23	Τεφέλι	Tefeli	15	15	2	32
24	Ἀποσελέμι	Abosali ἢ Ebusali *	1	3	2	6
25	Λιγόρτονο	Liğortino	18	9	2	29
26	Πύργος	Pirğu ἢ Pirğo	14	17	—	31
27	Καλογερισκὸ	Kaloyeriko *	2	11	2	15
28	Μουρνιά	Murnya Kebir *	2	9	1	12
29	Μουρνιά	Murnya Sagğır	2	5	1	8
30	Πρινιαῖς	Pirnya	1	3	2	6
31	Ἐθῆα	Atya	3	10	2	15
32	Κυργιάλισο	Kiryaliso *	8	—	3	11
33	Σκλαβιανὰ	Isklavyana *	—	2	2	4

τικὴν μὲ ἐπαικισμὸν Ἀρμενίων ἐτυμολογίαν, παρὰ ταῦτα ὅμως παραμένει πάντοτε πιθανὴ ἢ ἐκδοχὴ τοῦ Ξανθουδίδου: Ἐρμα Ἀνώγεια, ἐκ τοῦ ἀποίου θὰ ἠδύνατο νὰ προέλθῃ κατ' ἐναλλαγὴν τῶν φωνηέντων ὁ τουρκικὸς τύπος. Ὁ τύπος Ἀρμανώγεια παλαιός, ἤδη παρὰ Barozzi — εἰάν, ἐννοεῖται, ἢ ὑπὸ Ν. Ζουδιανοῦ γενομένη μεταγραφή εἶναι ἀκριβής.

21.—Χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ὑφίσταται. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὑπάρχει ἀπόξεσις κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ ὀνόματος ἐν τῷ κώδικι, δὲν ἀποκλείεται νὰ πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου Ἀπυράθν, ὅπερ, καίτοι κεῖται εἰς τὴν περιῆς ὁ λόγος περιοχὴν, δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς τουρκ. πίνακας.

22.—Δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω περὶ τίνος χωρίου πρόκειται. Ἀναφέρεται ὅμως ὡς Akseryo μεταξὺ τῶν καταστραφέντων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἐγγράφων (3:—) καὶ Ikseryoz (T.A.H. κῶδ. 7ος σελ. 109, τοῦ 1691). Προφανῶς πρόκειται περὶ τοπωνυμίας σχετικῆς μὲ τὸ ἐπίθετον Ξηρός (Ξεριᾶς; Ξεριώνας;).

24.—Ἀναφέρει ἤδη ὑπὸ τὸ σημερινὸν ὄνομα ὁ Bar.

27.—Χο.υ.ρ.μ. 79, Καλ.ο.μ. 170, T.A.H. κῶδ. 3ος σελ. 148, τοῦ 1671. Σήμερον ἔχει ἐνωθῆ μετὰ τοῦ χωρίου Πύργου ἐπεκταθέντος. Σημειοῦται παρὰ τὸν Πύργον εἰς τοὺς ἐνετικoὺς χάρτας.

28.—Ἐν τῷ καταλόγῳ διαστελλεται ἡ Μικρὰ ἀπὸ τῆς Μεγάλης; σήμερον ὅμως ἐπεκταθεῖσαι ἀπετέλεσαν ἓν χωρίον.

32.—Χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο οὔτε ὑπάρχει οὔτε ἀναφέρεται. Εἰς ἄλλα ἐγγράφα τοῦ Ἀρχείου (T.A.H. κῶδ. 4ος σελ. 73, τοῦ 1672) ἀναφέρεται ὑπὸ τὸν τύπον Kiryalisa. Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου; χωρίου σήμερον ἡρειπιαμένου καὶ ἀκατοικήτου, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ καταλόγῳ σειρᾶς. Πβλ. Χο.υ.ρ.μ. 77. Καλ.ο.μ. 177. Εἰς τὸν χάρτην τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. σημειοῦται μόνον ἡ ἐκκλησία Δ. τοῦ χ. Ἁγιος Νικόλαος.

33:—Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ εἰς Καπετανιανὰ μετονομασθέντος χωρίου, μὴ ἀναγραφομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. Τόσον ἢ ἐν τῷ καταλόγῳ σειρᾶ, ὅσον καὶ ἡ μέχρι σήμερον διασφωζομένη παρὰ τὸ χωρίον τοπωνυμία Σκλαβιανὰ, ὅπου ἐρείπια οἰκιῶν καὶ ἐκκλησίας, εἶναι ἐπὶ τούτου ἀποδεικτικὰ (πληροφορίαι Ἄντ. Τσατσάκη ἐκ Καπετανιανῶν καὶ Γ. Ἀναστα-

34	Καλάλαγκα	Kalalanka *	3	—	1	4
35	Λουσούδη	Lusudi *	1	1	3	5
36	Χαρχαλου- διανὰ	Harhaludyana *	4	5	1	10
37	Ἅγιος Ἀντώνης	Aya Andoni *	3	1	—	4
38	Δωράκι	Todoraki *	20	21	3	44
39	Ἅγιὰ Φωθιά	Aya Fotya	11	7	—	18
40	Κουμάσα	Kumaşa	5	15	7	27
41	Παρανύφους	Peranifus *	9	9	—	18
42	Πλατανιάς	Platanya	8	2	—	10
43	Ἀμύγδαλος	Amiğdalo	7	2	—	9
44	Ζάμπρες Μετόχι	Zabres *	9	—	—	9
45	Χάρακας	Haraka	47	29	6	82
46	Στέρνες	İsternes	17	14	3	34
47	Πετροπάναγα	Petropanaya *	16	14	5	35
48	Πόλες	Poles *	5	3	—	8

σάκη, Προέδρου χωρίου Χάρακας, οὗς και ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ και δι' ἄλλας πληροφορίας περὶ τῆς περιοχῆς Καπετανιανῶν).

34.—Χορμ. 77, P a s h . II, 317. Σημειοῦται και εἰς τὸν χάρτην C o r o n e l l i ὡς H a l a n g a . Σήμερον ἠρειπωμένον ΒΑ τοῦ χ. Καπετανιανὰ.

35.—Εἰς περιοχὴν Α Καπετανιανῶν ἀκούεται τοπωνύμιον «Λουσούδη», ἔνθα ὀλίγα λείψανα.

36.—Ἀκούεται σήμερον τοπωνύμιον «Χαρχαλετρουδιανὰ» ἀνατολικῶς τῶν Καπετανιανῶν, ἔνθα εἰσὶν εἴρημα συνοικισμοῦ και ἐκκλησίας. Ἀναφέρεται εἰς τὰ ἔγγραφα τῶν καταστραφέντων χωρίων (βλ. 3.—).

37.—Οὐδαμοῦ ἀναφέρεται. Κατὰ τὴν περιοχὴν ὅμως τοῦ χωρίου Καλάλαγκα, ΝΔ τοῦ χωρίου Δωράκι, ὑπάρχει ἐξωκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, παρὰ τῷ ὁποίῳ πιθανῶς ἦτο ὁ συνοικισμὸς. Ὀλιγώτερον πιθανὸν φαίνεται νὰ πρόκειται περὶ συνοικισμοῦ παρὰ τὴν Μονὴν Ἁγίου Ἀντωνίου Κουδουμᾶ.

38.—Πανταχοῦ ἀπαντᾷ εἰς τὰ τουρκ. ἔγγραφα ὑπὸ τὸν τύπον T o d o r a k i . Θὰ συνῆγέ τις, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐνάρθρου τύπου, ἀλλὰ περὶ ὀνομασίας Θ ο δ ω ρ ά κ ι , ἐξ ἧς προῆλθε «Τὸ Δοράκι», ἂν δὲν ἐσημειοῦτο ἤδη ὡς D h o r a k i εἰς τοὺς ἐνετικὸς χάρτας.

41.—Χορμ. 78: Παρανύχι, λοιποί: Παρανύφοι.

44.—Δὲν σημειοῦται ἐν τῇ Ἀπογραφῇ τοῦ 1928. Σήμερον σχεδὸν ἔρημον, κατοικούμενον μόνον ὑπὸ βοσκῶν, εἶναι γνωστὸν ὡς Δερτζῆ Μετόχι.

47.—Τὸ ὄνομα προῆλθε ἐκ τῶν δύο παρακειμένων συνοικισμῶν, Π ε τ ρ ι ᾶ ς και Π α ν α γ ι ᾶ (βλ. Χορμ. 79). Σήμερον τὸ χωρίον καλεῖται Παναγιά, Πετροπάναγα δὲ μόνον ὁ μικρὸς παρακείμενος συνοικισμὸς Πετριᾶς. Ὁ Β α ρ . Παναγιά.

48.—Νοτίως τοῦ χ. Παναγιά ὑπάρχει τοποθεσία μὲ εἰρημα χωρίου Πόλες. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀσφαλῶς προῆλθε τὸ ὄνομα τῆς ἐκεῖ κειμένης

49 ᾿Ακάματος	Akamatu ἢ Aka- mato *	8	9	—	17
50 Διονύσι	Diyonişi	14	34	9	57
51 Κουλουρίδα	Klurinda *	2	4	1	7
52 Κερατιά	Keratya *	1	2	1	4
53 Στάβιες	Tavyes *	21	18	4	43
54 Λούκια	Lukâ	10	6	—	16
55 Βαγιωνιά	Vayunâ	14	3	3	20
56 ᾿Αγιος Νικόλαος	Aya Nikola	6	7	2	15
57 Κουτσουνάρα	Kuçunara *	5	2	1	8
58 Γκαγκάλες	Kankales	17	18	4	39
59 Βαλλ	Vali	3	4	11	18
60 Ρίζικα Μετόχι	Rizika	6	8	—	14
61 Κεφάλια Μιτση	Kefala Mici *	1	1	—	2
62 Φαράκι	Faraki *	1	1	—	2
63 Λοῦρες	Lures	9	5	4	18
64 ᾿Ασῆμι	Aşimu	29	30	8	67
65 Κάτω ᾿Ακρια	Kato Akra	11	19	4	34
66 ᾿Απάνω ᾿Ακρια	Apano Akra	9	9	1	19
67 ᾿Ατσιπάδες	Açibades *	11	11	3	25
68 Νέφς Μονοφάτσι	Nefs Monoface *	17	10	7	34

Παναγίας Πολιανῆς, τῆς ὁποίας ἡ θέσις σημειοῦται ἐν τῷ χάρτῃ ᾿Αγγλ. ᾿Επιτελείου. Πιθανὸν τὸ χ. Πούλλα τοῦ Β a r . συμπίπτει.

49.—Οὕτω καὶ ὁ Χ ο υ ρ μ. 83. P a s h. A k á m u t o. ᾿Ἦδη ὁ Β a r. ᾿Ακάματο. Σήμερον ἀκούεται ὡς ᾿Ακάματος.

51.—Σήμερον μόνον ὡς τοπωνυμία περιοχῆς, ὅπου ἐρείπια χωρίου. Ὁ Χ ο υ ρ μ. 77 ὑποσ. 1, ἀναφέρει ὅτι πρὸς Α τοῦ χ. Φουρνοφάραγγο «ὑπῆρχε ναὸς μεγαλοπροπῆς τοῦ ᾿Αγίου Γεωργίου, Κουλουρίτης λεγόμενος, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐρήμου χωρίου τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος». Ὡς Κουλουρίδαν ἀναγράφει ἤδη ὁ Β a r.

52.—Περὶ τῆς ὑπάρξεως τοπωνυμίου Κ ε ρ α τ ι ᾶ μὲ διεβεβαίωσαν κάτοικοι τοῦ χ. Στάβιες. Ἡ Κερατέα τοῦ Β a r. ἀναμφιβόλως συμπίπτει.

53.—Τάβιες ὁ Β a r. Οὕτω καὶ εἰς ἄλλα τουρκικὰ ἔγγραφα.

57.—Ὡς τοπωνυμία διασφύζεται παρὰ τὸ χ. ᾿Αγιος Νικόλαος εἰς περιοχὴν, ὅπου διακρίνονται ἐρείπια χωρίου. Κουτσουνάρι ἀναφέρει ὁ Β a r.

61—62.—Σήμερον δὲν ὑφίστανται. Μικὴ (=Μικρὴ) Κεφάλια καὶ Φαράγγι εἶναι συνήθεις τοπωνυμιαὶ ἐν Κρήτῃ.

67.—Δύο ὁμωνύμους συνοικισμοὺς διαστέλλει ὁ Β a r. ὡς τοῦ Κουερίνη καὶ τοῦ Βενιέρη.

68.—Ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν χωρίων ἐξάγεται ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Τ σ ι - φ ο ῦ τ Κ α σ τ ἔ λ λ ι, ὅπερ δὲν ἀναγράφεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν τῷ πίνακι. ᾿Ἐδρα τῆς περιφερείας (Καστελλανίας) ὑπῆρξε καὶ κατὰ τὴν ᾿Ενετοκρατίαν.

69	Καλιμάνδρες	Kalimandres *	1	1	—	2
70	Λαράνι	Larani *	1	4	2	7
71	Μελικιανὰ	Melikâna *	1	—	—	1
72	Κουτοῦ	Kutu	5	5	2	12
73	Σταυρωμένου	Istavromeno *	—	3	2	5
74	Δούλη	Tuli	9	15	2	26
75	Κόλαινα	Kenuryo Kolena *	16	9	7	32
76	Κεφάλαια	Kefala	4	2	1	7
77	Ἀρκάδι	Arkadi	11	1	3	15
78	Λαγκὰ	Lanka *	7	3	5	15
79	Πενταμόδι	Pendamodi *	6	9	2	17
80	Μέλισσα	Melise *	3	5	—	8
81	Ἅγιος Κύριλλος	Ayo Kirli *	1	1	—	2
82	Γράντος	Grandos	5	2	2	9
83	Ἴνια	Îniye ἢ Înye	3	1	1	5
84	Ἀργάτια	Irgadye *	4	3	3	10

69.—Σημειοῦται ὡς τοποθεσία *Καλιμάνδρες*, ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. Δ τοῦ Τσιφουτ Καστέλλι. Δὲν ἀναφέρεται ἀλλαχοῦ.

70.—C o r o n e l l i: L a r a g n i a n o (=Λαράνι Ἄνω) ἄλλοι χάρται Larani aino (=Ἀπάνω). Ὁ Β a r. διαστέλλει δύο συνοικισμούς, Ἀπάνω καὶ Κάτω, οἵτινες ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται.

71.—Οὐδὲν διακριβοῦται περὶ τοῦ ἀσημάντου τούτου συνοικισμοῦ. Πρόκειται ἄραγε περὶ τῆς νοτίως τοῦ χ. Κάτω Ἄκρια κειμένης τοποθεσίας *Μερίδιανὰ*; (βλ. χαρτ. Ἀγγλ. Ἐπιτελ.).

73.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον ὡς χωρίον. Εἶναι ὁμως γνωστὴ τοποθεσία, σημειουμένη καὶ ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ., ΝΑ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ. Ἀναφέρεται ὡς χωρίον ὑπὸ τοῦ Β a r. καὶ εἰς ἔγγραφο τοῦ 1670 (Τ.Α.Η. κῶδ. 2ος σελ. 129).

75.—Ὁ προσδιορισμὸς *Καινούριο* ἐτέθη κατ' ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Τεμένους κειμένου χωρίου Παλιὰ Κόλαινα. Ὡς *K o l e n a* ἀπλῶς ἐν Τ.Α.Η. κῶδ. 10ος, τοῦ 1696.

78.—79.—80.—Δὲν ὑφίστανται πλέον ὡς χωρία. Ἐκ τοῦ τουρκ. ἔγγραφου Τ.Α.Η. κῶδ. 2ος, σελ. 129 τοῦ 1670, ἐξάγεται ὅτι ἔκειντο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ. Πράγματι σημειοῦται Κερά Μέλισσα Β τούτου καὶ Λαγκᾶς κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλμυρῆς (βλ. χαρτ. Ἀγγλ. Ἐπιτελ.). Τὴν Μέλισσαν καὶ τὸ Πενταμόδι ἀναγράφει καὶ ὁ Β a r.

81.—Δὲν γνωρίζω Ἅγιον Κύριλλον κατὰ τὴν περιοχὴν τὴν ὁποῖαν ὀρίζει ἡ σειρὰ τοῦ καταλόγου. Προφανῶς δὲν πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὴν περιοχὴν Κόφινα Ἁγίου Κυρίλλου, τὸν ὁποῖον ἀνεγνωρίσαμεν ἤδη ὡς *Kiryalis* ο.

84.—Ὡς Ἀργάτι Ἀπάνω καὶ Κάτω—ἐκ τούτου ὁ πληθυντικὸς—ἀναφέρει ὁ Β a r., P a s h: II, 316: *A r g á t h i a*, Χ ο υ ρ μ. 75: Ἀργάτια. Σ τ α υ ρ. σελ. 53, ἀριθ. 844: Ἀρδάχθια, ὡς ἀκούεται καὶ σήμερον.

85	Τσαγκαροπουλιανὰ	Çagaropulyana *	7	7	2	16
86	ἸΒοροῦ	Voru	3	4	5	12
87	Μεγάλη Βρύση	Megali Vriş	23	15	9	47
88	Κάτω Μούλια	Kato Mulya	12	10	2	24
89	ἸΑξέντι	Akşendi *	43	22	6	71

Πλούσιοι 780. Μεσαίαις τάξεως 707. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 195.
Σύνολον ἄτομα 1682.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΧΑΝΔΑΚΟΣ
ΝΑΗΪΥΕΪ ΚΕΝΟΥΡΥΟ ΔΕΡ ΛΪΝΑΪ ΚΑΝΔΪΥΕ

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίαις τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμ.	ἸΑτομα	
1	Βασιλική	Vasiliki	12	17	3	32
2	Καντήλα	Kandila	12	9	3	24
3	ἸΑπάνω Μούλια	Apano Mulya	28	20	12	60
4	Βουρβουλίτης	Vurvuliti	4	2	2	8
5	ἸΡάφτης	Rafti	8	6	4	18
6	ἸΑγιοὶ Δέκα	Ayus Deka	46	23	8	77
7	Μητρόπολις	Metropoli	12	11	8	31
8	ἸΑπομαρμὰ	Apomarma	8	4	3	15
9	ἸΑμπελοῦζος	Anbeluzo	14	10	3	27
10	ἸΑπεσωκάρι	Aposkari	12	8	5	25
11	Πλώρα μετὰ τοῦ Μετοχίου Βλασκιανὰ	Plora ma Metoh Vlaskana *	62	38	14	114
12	Φλαθιάκες	İflakâkes	4	7	1	12
13	ἸΑνώγεια	Anoya *	33	26	21	80

85.—Οὐδαμοῦ ἀναφέρεται. Σημειοῦται ὅμως ὡς ἤδη ἠρειπωμένον *Μετόχι Τζαγκάρη* ἐν Τ.Α.Η., κῶδ. 2, σελ. 129 καὶ ἐν Τ.Α.Η., κῶδ. 2ος σελ. 131 ὡς *Μετόχιον Πορτι* (Πετρῆ;) *Τζαγκαροπούλου*, ἐν τῇ περιφερείᾳ ἸΑγ. Θωμᾶ. Πληροφοροῦμαι ὅτι Τζαγκαροπουλιανὰ καλεῖται καὶ σήμερον ἐν τῶν μετοχίων τῆς ἸΑγ. Βαρβάρας.

89.—Σήμερον ἔχει τελείως ἐξαφανισθῆ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἐπιζῆ ὡς τοπωνύμιον, πρὸς Ν τοῦ χ. Κάτω ἸΑργάτια. ἸΟ Χ ο υ ρ μ. 75 ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀναφέρουν ὡς ὑφιστάμενον.

11.—Μετόχιον Βλασκιανὰ ἢ Φλασκιανὰ δὲν ἀκούεται σήμερον, ἴσως ἐνωθὲν μετὰ τῆς Πλώρας.

13.—Σήμερον ἀκούονται Β α σ ι λ ι κ ᾶ ἸΑνώγεια, ἴσως ἐκ τοῦ παρκειμένου χ. Βασιλική, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως ἸΑξικὰ ἸΑνώγεια.

14	Μιαμοῦ	Muyamu	19	14	13	46
15	Ἅγιος Ἐλευθέριος	Ayo Lefteri *	5	2	3	10
16	Καβαλλάτο	Kavalato der ka- rip Kariye Anoya *	3	—	—	3
17	Κρότος	Kroto	11	4	2	17
18	Κουκιανὰ	Kukâna *	4	2	3	9
19	Ἀντισκάρι	Andiskari	22	5	5	32
20	Ἅγιος Κύριλλος	Ayo Kirlo	5	5	4	14
21	(Γιαλο-)Μονόχωρο	Monohoro Pano *	32	20	8	60
22	Γοργόριμο, πα- ρὰ τὸ χωρίον Μετό- χι Χουρδιανὸ	Gorgorimo der karip kariye Me- toh Hurdyano *	7	3	2	12
23	Κουσές	Kuşe	7	3	3	13
24	Πετροκεφάλι	Petrokefali	8	13	5	26
25	Πέρι	Peri	23	5	7	35
26	Ἀληθινὴ	Alitini	13	6	10	29
27	Πόμπια	Bobye	79	42	10	131
28	Νέφς Καινούριο	Nefs Kenuryo *	39	24	9	72
29	Σκλαβιανὰ	Isklavyana *	8	4	2	14

15.—Ἀνατολικῶς τοῦ χ. Μιαμοῦ ὑπάρχουν τὰ ἐρείπιά του καὶ ἡ ἀνακαινισθεῖσα ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου. Κατὰ πληροφορίας Μοναχοῦ, τῆς Μονῆς Ἀπεξανῶν ἠρημώθη ἐκ πανώλους.

16.—«Παρὰ τὸ χωρίον Ἀνώγεια» ὑπάρχει πράγματι ἐγγὺς τοῦ χωρίου τοποθεσία ἀκουομένη ὡς Κ α β α δ ἄ τ ο .

18.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον. Μεταξὺ τῶν χωρίων Μιαμοῦ καὶ Κρότου ὑπάρχει τοποθεσία «Αὐκιανὰ».

21.—Πάνω Μονόχωρο ἐκλήθη ἀναμφιβόλως πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου χ. τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας (37), ὅπερ κατωτέρω καλεῖται τῆς Γαλιᾶς. Ὁ Β a r o z z i διαστέλλει τὸ Μονοχώρι τῆς Μαρίνας (=Γιαλομονόχωρο) ἀπὸ τὸ Μονοχώρι τῆς Γαλέας (=Γαλομονόχωρο). Ἡ σημερινὴ ὀνομασία τοῦ χ. Γ ι α λ ο μ ο ν ὄ χ ω ρ ο — ἐκ τοῦ παρακειμένου αἰγιαλοῦ — θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς σύγχυσιν πρὸς τὸ Γαλομονόχωρο τοῦτο.

22.—Οὐδὲν τούτων ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρω. Πιθανῶς ὁ τύπος τοῦ πρώτου Γοργόρεμα.

28.—Ἐδρα τῆς Ἐπαρχίας ἦτο τὸ χωρίον Κ α σ τ ἔ λ λ ι παρὰ τὸν Ἄμπελοῦζον.

29.—Ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Σκλαβιανῶν Μονοφατισίου, εὐρισκόμεθα, φαίνεται, πρὸ μεταβολῆς τοῦ ὀνόματος, ὡς μὴ ἀρεστοῦ εἰς τοὺς κατοίκους. Πολὺ πιθανὸν ἢ νέα ὀνομασία εἶναι Σ ε φ ρ ι α ν ἄ , ὅς θὰ ἠδύνατό τις νὰ συναγάγῃ τόσον ἐκ τῆς σειρᾶς, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀναφέρεται τοιοῦτον χωρίον ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἄλλως τὸ τουρκικὸν τοῦτο ὄνομα θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ ἐμφανισθῇ τόσον πρωίμως.

30	Ρουφᾶς	Rufa	19	5	10	34
31	Φαρί	Fari	2	1	—	3
32	Κυρμουσῆ	Kirmusti *	4	3	2	9
33	Πλουτῆ	Pluti	6	12	4	22
34	Βρέλι	Palyo Vreli *	10	7	1	18
35	Ἀπόλυχνος	Polihno *	4	4	1	9
36	Ρίξο ἢ Δίξο	Rikso ἢ Dikso *	2	9	5	16
37	Μονόχωρο Γαλιᾶς	Monohoro Galya	12	9	2	23
38	Κιρόλακκο	Kirolako *	2	1	—	3
39	Κιτὲ	Kite *	1	7	1	9
40	Γαλιὰ	Galya	14	13	4	31
41	Νίβρητο	Îvrito	20	11	5	36
42	Μεσίσκι	Mesiski	1	2	2	5
43	Βορίζα	Vriza	5	8	4	17
44	Γέργερη	Yeryeri	67	58	37	162
45	Παλιάμα	Palyama	6	3	1	10
46	Δρόσοι καὶ Μάκρες	Drosos m'a Ma- kres	6	3	—	9
47	Παναγιὰ	Panaya	4	7	—	11
48	Κοῦρτες	Kurtas	9	8	5	22
49	Κέραμος	Keramo *	5	3	3	11
50	Καλαθιανὰ	Kalatyana	1	1	2	4
51	Πανασός	Banaso	34	16	6	56
52	Κανατιανὰ	Kanattyana *	1	3	—	4

32.—Σήμερον ἠρειπωμένον καὶ ἐγκαταλελειμμένον. Β a r. Κυρμουσῆ, Χ ο υ ρ μ. 97: *Κερμουστή*.

34.—Εἰς τί ὀφείλεται ἡ προσωνυμία *Παλιό*, μὴ ἀκουομένη σήμερον, δὲν γνωρίζω.

35.—Τὸ τουρκικὸν ὄνομα θὰ ἐδικαιολόγει περισσότερον τοῦ ἑλληνικοῦ σχέσιν πρὸς ἀρχαίαν Π ο λ ί χ ν α ν, διάφορον βεβαίως τῆς γνωστῆς Δ τῆς Κυδωνίας.

36.—Οὔτε ὑφίσταται οὔτε ἀναφέρεται χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. Πρόκειται ἄραγε περὶ παλαιότερας ὀνομασίας τοῦ παρὰ τὸ Μονόχωρον μετοχίου Νταρογδιανὰ;

38.—39.—Οὐδὲν περὶ τούτων κατώρθωσα νὰ διακριβώσω. Εἰς τὸ πρῶτον δέον μᾶλλον νὰ ἀναγνωρισθῆ ἡ ὀνομασία *Χοιρόλακκος*. Πολὺ πιθανὸν μετὰ τοῦ δευτέρου συμπίπτει τὸ χ. Κιτιά τοῦ Β a r.

49.—Χ ο υ ρ μ. 98. Σημειοῦται παρὰ τὸ χ. Κοῦρτες ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ.

52.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον. Μεταξὺ τῶν χωρίων Πανασός καὶ Γέργερη ὑπάρχει τοποθεσία Χ α ν ο υ τ ι ᾶ μὲ ἐξωκκλήσιον, ἐκεῖ ὁμως δὲν γνωρίζω.

53	Πορνιάς	Pirnya	13	3	5	21
54	Ζαρός	Zaro	32	8	3	43
55	Λαλουμᾶς	Laluma	3	3	1	7
56	Ἴζορνίδα	Izunida *	2	2	—	4
57	Σκούρβουλα	Uskurvula	—	7	7	14
58	Τρουπητὰ	Tirpita	16	1	4	21
59	Πηγαϊδάκια	Piğaydaki	20	14	7	41
60	Μοῖρες	Metres	9	17	5	31
61	Μορόνι	Moroni	17	9	4	30

Πλούσιοι 887. Μεσαίας τάξεως 591. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 304.
Σύνολον ἄτομα 1782.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΥΡΓΙΩΤΙΣΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΧΑΝΔΑΚΟΣ
ΝΑΗΪΥΕΪ ΡΙΡΥΟΤΙΣΑ ΔΕΡ ΛΙΒΑΪ ΚΑΝΔΙΥΕ

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἀτομα	
1	Ἁγία Τριάς	Aya Tiryanda	24	13	16	53
2	Καλύβια	Kalivya	4	3	4	11
3	Μαγαρικάρι	Mağarikari	12	3	5	20
4	Καμάρες	Kamares	4	3	2	9
5	Λαγωλιὸ	Lağuilyo	5	—	1	6
6	Τεμενέλι	Temenali *	3	2	5	10
7	Γληγοριά	Gliğorya	16	7	8	31
8	Ἅγιος Ἰωάννης	Ayo Yani	7	5	6	18
9	Σίβα	Siva	21	8	6	35
10	Καμηλάρι	Kamilari	12	3	6	21
11	Ποταμίτης	Potamiti *	4	4	2	10

ἐρείπια χωρίου, ἐνῶ διακρίνονται τοιαῦτα εἰς θέσιν Χ α μ η λ ι α ν ἄ παρὰ τὸ χωρίον Πανασός.

56.—Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο οὔτε ὑφίσταται οὔτε ἀναφέρεται χωρίον. Σ α ν ἰ δ α ὅμως εἶναι τὸ ὑπερκείμενον τοῦ χ. Σκούρβουλα ὄρος, ὅπου τὸ ἐξωκ^κ κλήσιον Τίμιος Σταυρός.

6.—Μικρὸς συνοικισμὸς εἰς τὴν περιοχὴν Λαγωλιὸ—Γληγοριάς, μὴ σημειούμενος εἰς τὸν Χάρτην τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. Ἀναφέρουν ὁ Β a r o z z i, Χ ο υ ρ μ. 38, Ρ a s h. 315 καὶ λοιποί.

11.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον, εἰ μὴ ὡς τοπωνυμία τῆς περιοχῆς Φανερωμένης. Οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι, κατὰ παράδοσιν, ἐσφάγησαν κατὰ τὸ 1826 ὑπὸ τῶν Τούρκων λόγῳ ἀντεκδικήσεως. Ἀναφέρει ὁ Β a r. Ἡ μνεία του ὑπὸ Χ ο υ ρ μ. 38 καὶ Κ α λ ο μ. 173 ἀποδεικνύει ὅτι μετὰ τὴν σφαγὴν κατωκλήθη ἐκ νέου.

12	Τυμπάκι	Dibaki	15	16	9	40
13	Φανερωμένη	Faneromeni	8	5	4	17
14	Βόροι	Vorus	36	10	9	55
15	Συμπάλλουσα	Sibalusa *	13	10	6	29
16	Πιτσιδία	Picidya	24	16	12	52
17	Χάρκα	Harka *	5	6	3	14
18	Χ(ε)λιάβρουση	Helyavrisi ἢ Hi-lyavrisi *	1	—	3	4
19	Μπιζανιανὰ	Bizaniana ἢ Bezaniana *	5	2	2	9
20	Κισσοὶ	Kisuş	—	2	2	4
21	Μουρνίδι	Murnidi *	—	1	3	4
22	Καλοχωραφίτης	Kalohorafiti	2	—	3	5
23	Κουμαλιὰ	Kumala *	2	5	1	8
24	Ἅγιος Ἀνδρέας	Aya Andrea *	2	6	2	10

15.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον, εἰ μὴ ὡς τοπωνύμιον Παναγία Συμπάλλουσα, ἐπὶ τῆς πρὸς Τυμπάκι ὁδοῦ καὶ παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα (βλ. Χάρτην Ἀγγλ. Ἐπιτελ.). Ἀναφέρεται ὑπὸ Βαγ. καὶ Χορμ. 38.

17.—Χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ὑφίσταται. Ὑπάρχει ὁμοῦς τοπωνύμιον Χαρκοζεφάλα, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μονῆς Ὀδηγητρίας, εἰς θέσιν ἡ ὁποία εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν σειρὰν τοῦ καταλόγου (βλ. Χάρτην Ἀγγλ. Ἐπιτελείου).

18.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον ὡς χωρίον. Τοποθεσία ὁμοῦς K heliá Vrishi σημειοῦται ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. δυτικῶς τῶν Καμαρῶν. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ τοπωνυμίου δύναται μᾶλλον νὰ συσχετισθῇ μὲ τὸ χλιᾶ (=χλιαρὰ) παρὰ μὲ τὸ χελιᾶ (=χρώματος χελιοῦ).

19.—Χωρίον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ὑφίσταται σήμερον. Ἀναφέρεται ὁμοῦς εἰς τουρκικὰ ἔγγραφα ὡς Μούλια Πιζανιανὰ (οὕτω καὶ ἐν Τ.Α.Η. κῶδ. 8ος σελ. 56, τοῦ 1694, ὅπου τὸ ἐκεῖ Μετόχιον τὸ ἀνήκον εἰς τὸν ἐνετὸν πρόξενον Juane Salomon δημεύεται ὑπὸ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως τοῦ Χάνδακος). Τὸ χωρίον ἔκειτο κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Πυργιωτίσης, ὅπου συχνὰ ἀναφέρεται ἐνετικῇ ἐξελληνισθεῖσα οἰκογένεια Πιζάνη (βλ. Τ.Α.Η. κῶδ. 5ος σελ. 168, τοῦ 1674 καὶ 378, τοῦ 1684) ἐκ τῆς ὁποίας ἀναμφιβόλως ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ τὸ χωρίον. Σήμερον ἀκούεται κατὰ τὴν αὐτὴν περιοχὴν ὡς τοπωνυμία « τοῦ Πιζάνη ἢ σκάλια », ὅπου καὶ τὰ ἐρεῖπια.

21.—Σημειοῦται εἰς τὸν Χάρτην τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. ὡς Mournidhi ἢ Met. ἀλλ' ὡς τοποθεσία, ἐν τῇ περιοχῇ Β τοῦ Λαγωλιῦ. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Βαγ. καὶ σημειοῦται εἰς τοὺς ἐνετικοὺς χάρτας ὡς Mournidi. Ἡ παράδοσις τὸ φέρει ὡς πρὸ πολλοῦ καταστραφέν.

23.—Σήμερον ἀκούεται μόνον ὡς τοποθεσία Κουμαλιὰ ἐν τῇ περιοχῇ Ἁγίου Ἰωάννου.

24.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον. ΒΔ τῆς Μονῆς Ὀδηγητρίας ὑπάρχει κατάγραφον ἐξωκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, περὶ τὸ ὁποῖον ἐρεῖπια χωρίου.

Πλούσιοι 225. Μεσαίας τάξεως 130. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 120.
Σύνολον ἄτομα 475.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΛΕΒΥΖΙΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΧΑΝΔΑΚΟΣ.
ΝΑΗΪΒΕΪ ΜΑΛΕΒΪΖ ΔΕΡ ΛΪΒΑΪ ΚΑΝΔΪΥΕ.

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμ.	Ἀτομα	
1	Ἀνγενικὴ	Anyaniki	23	42	11	76
2	Κεράσα	Keraşa	12	2	8	22
3	Τύλισος	Tiliso	60	13	9	82
4	Γωνιᾶς	Gonyes	17	13	12	42
5	Σίβα	Şiva	34	2	9	45
6	Μονή	Moni	17	—	—	17
7	Καμάρι	Kamari	15	4	4	23
8	Ἅγιος Μύρων	Ayo Miro	58	4	7	69
9	Βοῦτες	Vutes	32	5	3	40
10	Πενταμόδι	Pendamodi	11	—	1	12
11	Πετροκέφαλο	Petrokefala	11	2	1	14
12	Πυργοῦ	Pirğu	58	14	10	82
13	Σάρχος	Sarho	21	1	1	23
14	Σταυράκια	Istavraki	41	13	12	66
15	Ἀχλάδα	Ahlada	18	—	3	21
16	Ρογδιὰ	Rodya	5	—	4	9
17	Κορφῆς	Korfes	33	3	7	43
18	Κεραμοῦτσι	Keramuşi	6	1	4	11
19	Καλέσα Ἀπάνω καὶ Κάτω	Kalesa Arano ve Kato	12	1	4	17
20	Λουτράκι	Lutraki	10	—	4	14
21	Κρουσώνας	Kurşona *	65	23	15	103
22	Κιθαρίδα	Ketaride	5	—	7	12
23	Κάτω Ἀσίτες	Aşites Kato	23	—	5	28
24	Ἀπάνω Ἀσίτες	Aşites Arano	27	3	9	39
25	Γιοφυράκια	Lofirakâ *	—	1	3	4

*Αναφέρεται ὑπὸ Β a r. καὶ σημειοῦται εἰς τοὺς ἐνετικούς χάρτας, ἀλλὰ βο-
ρειότερον.

21.—*Ο τύπος οὔτος, πανταχοῦ οὔτω εἰς τὰ τουρκικὰ ἔγγραφα ἀπαντῶν,
ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἐκ τοῦ κ ο ὕ ρ σ ο ς (=διαλεκτ. κ ρ ο ὕ σ ο ς) ἑτυμολογίαν.

25.—*Αντιγραφικὸν λάθος ἀντὶ Yofirakâ, ὡς ἀλλαχοῦ ἀπαντᾷ.

26	Νησι	Nişi	16	1	2	19
27	Καβροχωρι	Kavlahori	4	3	8	15
28	Γάζι	Gazi	—	2	3	5

Πλούσιοι 634. Μεσαίας τάξεως 153. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 166.
Σύνολον ἄτομα 953.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΕΜΕΝΟΥΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΧΑΝΔΑΚΟΣ.
ΝΑΗΪΥΕ ΤΕΜΕΝΕΣ ΔΕΡ ΛΙΒΑΪ ΚΑΝΔΙΥΕ.

	Χωριον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμ.	* Ἀτομα	
1	Κανλι Καστέλλι	Nefs Temeno	33	23	13	69
2	Σινάπι	Sinap	3	7	4	14
3	Ρεμιδοχωρι	Remidohori *	3	3	—	6
4	Καρκαδιώτισσα	Karkadyotisa	10	8	7	25
5	Γουρνες	Gurnyes	—	1	2	3
6	Βρωμονερο	Vromonero *	—	3	—	3
7	Κόλαινα	Palyo Kolena *	7	1	—	8
8	Γέννα	Yena	7	3	1	11
9	Βαθύπειρο	Vatipetro	4	2	—	6
10	Φοινικιά	Finikâ	4	6	7	17
11	Βενεράτο	Venerato	27	32	15	74
12	Καλοῦ	Kalu	19	2	9	30
13	Ρουκάνι	Rukani	12	1	1	14
14	Δαφνές	Dafnes	37	13	14	64
15	Καῦμένο	Kaymeno *	6	2	3	11
16	* Ἀπάνω * Ἀρχάνες	Arhanes Arapo	30	12	11	53
17	Κάτω * Ἀρχάνες	Arhanes Kato	10	1	4	15

3.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον. Ἀναφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ (Τ. Α. Η. κῶδ. 2ος σελ. 129, τοῦ 1670, ὅπου φαίνεται ὅτι ἔκειτο ἐν τῇ περιοχῇ Β τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ). Τοῦ χ. σφύζονται ἐρείπια Ν καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς Μονῆς Παλιανῆς, ὅπου διασφύζεται ἔτι τὸ ὄνομα.

6.—Δὲν ὑφίσταται σήμερον. Ἀναφέρεται καὶ ἀλλαχοῦ (Τ. Α. Η. κῶδ. 3ος σελ. 187, τοῦ 1671 καὶ 4ος σελ. 82, τοῦ 1672). Τὰ ἐρείπια τοῦ χ. ἀναγνωρίζονται ἐν θέσει Ἁ γ ι ο ς Ἀ ν δ ρ ε ἄ ς σ τ ὸ Β ρ ω μ ο ν ε ρ ὸ, κατὰ τὰς βορείας κλιτύς τοῦ Γιούχτα, οὐχὶ μακρὰν τοῦ χ. Σίλαμος.

7.—Βλ. 75.—Μονοφατσίου. Τὰ χ. Κ ὄ λ α ι ν α καὶ Γ ἔ ν α ὑπάγονται σήμερον εἰς τὴν ἐπαρχ. Μονοφατσίου.

15.—Ἀνατολικῶς καὶ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Βενεράτου ὑφίσταται ὡς ἀγροικία βοσκῶν. Δὲν σημειοῦται εἰς τὸν Χάρτην τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελείου.

18 Δρακουλιάρης	Drakolinadi *	—	1	3	4
19 Βασιλειές	Vasilyeş	6	5	1	12
20 Σκυλοχωριό	Işkilohoryo *	8	8	—	16
21 Σίλαμος Ἀπάνω καὶ Κάτω	Silamo Arano ve Kato	1	3	4	8
22 Γαλένι	Galeni ἢ Galini	8	2	5	15
23 Στεργιανό καὶ Ἀ- γιος Σύλλας	Isteryano m'a Ayo Şila	1	2	5	8
24 Ἅγιος Βλάσης	Ayo Vlaşi	4	1	4	9
25 Μπροῦσα	Brusa *	8	3	9	20
26 Κάτοικοι Φρουρίου Χάνδακος μετὰ τῶν Ἰουδαίων	Sakinan Nefs Kalai* Kand(ye) m'a Yehudiyan	12	15	12	39
Πλούσιοι 260. Μεσαίας τάξεως 160. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 134 Σύνολον ἄτομα 554.					

Διοικήσεις Χάνδακος :

Πλούσιοι	4436
Μεσαίας τάξεως	3256
Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι	1368
Σύνολον ἄτομα	9060

18.—Κακὴ γραφὴ ἀντὶ D r a k u l y a r i, ὡς ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται.

20.—Σήμερον ὑφίστανται μόνον τὰ ἴχνη τοῦ χ. ΒΑ τῶν Δαφνῶν (βλ. Χάρτην Ἀγγλ. Ἐπιτελ.). Ἀναφέρεται ὑπὸ Β a r o z z i καὶ εἰς ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου (T.A.H. κῶδ. 3ος σελ. 81, τοῦ 1672).

25.—Ὑφίστανται τὰ εἰρημια τοῦ χ. Δ τῆς Φορτέτσας εἰς θέσιν ἀκουομένην «Σ τ ἄ Μ π ρ ο ῦ σ σ α». Ὡς χ. ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Β a r. καὶ σημειοῦται εἰς τοὺς ἐνετικoὺς χάρτας ὡς B r u s. Ὁ A. V a l i e r o (Storia d. Guerra di Candia, I p. 192) ἀναγράφει ὑπὸ τὸν τύπον A m b r u s s a. Βλ. καὶ G. G e r o l a, M. V. IV p. 15. Τὰ τουρκικὰ ἔγγραφα ἀναφέρουν συχνὰ τὸ χωρίον.

26.—Ἐπισημαίνεται ἐνταῦθα ἀναγραφόμετος ἀριθμὸς τῶν κατοίκων εἶναι λίαν χαρακτηριστικὸς τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἐκκενωθεῖσα κατὰ τὴν ἄλωσιν πόλις μετὰ ὀλόκληρον διείκην μόλις ἠρίθμει περὶ τὰς δύο ἑκατοντάδας μὴ μουσουλμάνων κατοίκων. Ξενίζει βεβαίως ὅτι εἰς τὸν περιορισμένον τοῦτον ἀριθμὸν θὰ συγκατελέγοντο καὶ οἱ Ἀρμένιοι, τῶν ὁποίων ὄχι ὀλίγοι ἐγκατεστάθησαν μετὰ τὴν ἄλωσιν, τυχόντες μάλιστα ἰδιαίτερων προνομίων διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν παρασχεθεῖσαν βοήθειαν εἰς τὸν Κιοπρουλήν.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ
 ΝΑΗΙΡΕΪ: ΜΕΛΟΠΟΤΑΜΑ ΔΕΡ ΛΙΒΑΪ ΡΕΣΙΜΕ

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἄτομα
1 Μαργαῖτες	Nefs Melapotama*	19	4	1	24
2 Πρινές	Prinyo	9	—	—	9
3 Ἔρφοι	Erfos	38	14	3	55
4 Ρουσσαύλη	Ruşıavli *	4	3	—	7
5 Ροῦπες	Rupes	2	—	—	2
6 Σκουλούφια (;)	Isplokıye *	17	7	2	26
7 Ἄλφα	Alfa	15	9	—	24
8 Λαγκά	Lavka	52	28	11	91
9 Πέραμα	Pereme	14	6	1	21
10 Ὀρθές	Orthye	36	5	—	41
11 Καλανταρὲ	Kalandare	22	13	1	36
12 Καλαμαῖς	Kalama	4	1	—	5
13 Πασαλίτες Ἀπάνω καὶ Κάτω	Pasalites Arapo ve Kato	11	5	—	16
14 Μελισσουργάκι	Melısurgaki	5	4	1	10
15 Χουμέρι	Hamari	33	7	—	40
16 Κρασοῦνα	Kraşuna	16	2	—	18
17 Κεραμωτὰ	Keramota	12	4	—	16
18 Γαρίπα	Gripa	9	2	—	11
19 Ἀβδελλά	Avdela	6	3	—	9
20 Ἀργουλιὸ	Argulyo	5	—	—	5
21 Καστρί	Kastri	4	1	—	5
22 Ἅγιος Μάμας	Ayo Mama	46	15	—	61

1.—Ἔδρα τῆς Ἐπαρχίας ἀναμφισβητήτως ἦτο τὸ χωρίον Μ α γ α ρ ῖ τ ε ς —οὕτω πάντοτε εἰς τὰ τουρκικὰ ἔγγραφα—ἢ Μ α ρ γ α ρ ῖ τ ε ς, τὸ ὁποῖον καίτοι σημαντικὸν δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἡ σειρά ἄλλως ἐπιβαβαιοὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

4.—Καίτοι δὲν σημειοῦται ὡς συνοικισμός, ἀλλ' ὡς τοποθεσία R. o. u. t. s. a. p. á. v. l. i παρὰ τὸ χωρίον Ἐρφοὺς ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ., ἢ Ἀπογραφῇ τοῦ 1928 τὸ ἀποδεικνύει ὑφιστάμενον (Ρουτσαναῦλι). Ὁ παρὰ Β. a. r. τύπος R. u. s. s. i. n. a. v. l. i καὶ ὁ παρὰ Χ. o. u. ρ. 45: Ρουσουναύλη, ἐπικυροῦντος τοῦ τουρκικοῦ, ὑποδεικνύουν ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ: Ρ. ο. ὕ. σ. σ. α. ν. Α. ὕ. λ. ἦ. ν (καὶ κατ' ἐχθλίψιν Ρ. ο. ὕ. σ. σ. Ὑ. λ. ἦ).

6.—Πιθανῶς πρόκειται περὶ παρεφθαρμένου τύπου τοῦ χωρίου Σκουλούφια, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο σύμφωνον μὲ τὴν σειράν τοῦ καταλόγου. Ἄν ἡ μεταγραφὴ εἰς Σπηλούφια τοῦ παρὰ Β. a. r. τύπου ὑπὸ Ν. Ζουδιανοῦ εἶναι ἀκριβής τότε ἔχομεν ἐνταῦθα ἀρχαιότεραν ἴσως μορφήν τοῦ ὀνόματος.

23	Ἀβδανῖτες	Avdanites	22	4	—	26
24	Ἀλιάκες	Alyakes	12	6	3	21
25	Δαμαβόλου	Damavolo	15	15	—	30
26	Κεφάλι	Kefali	14	3	—	17
27	Πισκοπή	Piskopi	24	5	1	30
28	Μουριζανὰ	Mercana	10	3	—	13
29	Δαφνέδες	Dafnades	18	6	—	24
30	Γαράζο	Garazo	52	11	2	65
31	Ἅγιος Ἰωάννης	Ayo Yani	23	3	—	26
32	Κάλυβος	Kalivyo	14	3	2	19
33	Δειβάδια	Ilvadye	67	38	—	105
34	Κράνα	Krana	17	3	1	21
35	Ζοῦ τὸ Λάκκο ἢ Ζωνιανὰ	Ozu ἢ Uzu	29	22	6	57
36	Ἀξὸς	Axo	30	23	—	53
37	Ἀνώγεια Ἀξικὰ	Anoya	157	41	14	212
38	Σίσαρχα	Sisarka	7	2	—	9
39	Καμαριώτης	Kamaryoti	31	22	1	54
40	Πιτσούλια	Aya Paras̄ki Vu- zulya *	10	—	—	10
41	Καμαράκι	Kamari	8	—	—	8
42	Ἀστυράκι	Astraki	13	8	1	22
43	Μάραθος	Martho	15	5	—	20
44	Φόδελε	Fodule	12	3	1	16
45	Γαλήνους	Glinus *	4	5	—	9
46	Σίσεσ	Sises	11	5	—	16
47	Βλυχάδα	Vlihade	13	8	1	22
48	Δαμάστα	Damasta	52	17	12	81

40.—Εἰς τὸν Χάρτην τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. σημειοῦται ὡς Μετόχιον τοῦ Καμαριώτη: P i t s o ú l i a. Χωρικοὶ ὅμως τῆς περιοχῆς ταύτης ἠγνόουν τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐβεβαίουν ὅτι ἀκούεται τοπωνυμία Τ ζ ο υ λ ᾱ Κ α μ ᾱ ρ α παρὰ τὴν ἠρειπωμένην ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ΝΔ τοῦ Καμαριώτη.

45.—Οὕτω ἀνέγνωσα τὸν τύπον, ὁ ὁποῖος κακῶς ἐγράφη μὲ παράλειψιν δύο στιγμῶν (νοκτάδων). Εἶναι μικρὸν μετόχιον Α τοῦ χ. Φόδελε, ἀκουόμενον καὶ Γ α λ η ν ι α ν ὸ Μ ε τ ὸ χ ι, ὅπερ ποτὲ ἀνήκεν εἰς τὴν Μονὴν Παντελεήμονος. Εἰς τοὺς ἐνετικοὺς χάρτας τὸ χ. σημειοῦται G a g l i n u s i. Προφανῶς προέρχεται ἐξ ἐπωνυμίας τῆς Παναγίας Γαληνούσας ἢ Γαληνῆς, ἐξ ἧς καὶ ἄλλα τοπωνύμια (Γαλήνης καὶ Γαλένι). Ἐπὶ ἐνετοκρατίας ὑψίστατο ἐκκλησία ἐν Χάνδακι τιμωμένη ὡς Κ ε ρ ᾱ Γ α λ η ν ῆ (βλ. G. Gerola, Topografia d. chiese d. citta di Candia, «Bessarione» Vol. 34: Estrato, p. 29).

49	Χῶνος	Honos	10	3	1	14
50	Ἄϊμονας	Aymonos *	28	9	1	38
51	Ἀσειροῦτοι	Astirotos *	9	3	—	12
52	Βενὶ	Veni	9	4	—	13
53	Ἀγρίδια	Agridya	19	4	—	23
54	Ἀλόιδες	Aloydes	8	1	—	9
55	Μακρουγιάννη	Mikiryani	4	4	—	8
56	Λοχριά	Lohriye *	6	3	1	10
57	Κλεψίμια	Klepsimno	10	1	—	11
58	Φαράτοι	Faraci	20	10	4	34
59	Ἄγια	Aya	14	7	2	23
60	Μελιδόνι	Melidoni	79	15	12	106
61	Ἐξάντη	Ikxati	23	9	—	32
62	Ἀχλαδὲ	Ahladye	21	10	—	31
63	Σκεπαστὴ	Iskepasti	11	4	—	15
64	Ρουμελὶ	Rumili	8	2	1	11
65	Νταλαμπέλλο	Dalablo	9	4	—	13
66	Ἀγγελιανὰ	Ankelyana	24	5	—	29

Πλούσιοι 1371. Μεσαίας τάξεως 492. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 87.
Σύνολον 1950.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΝΑΗΪΥΕΪ ΙΣΤΪΥΕ ΔΕΡ ΛΙΒΑΪ ΗΟΔ

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἀτομα	
1	Στραβοδοξάρι	Istravodoksari *	9	7	2	18
2	Ρουκάκα	Rukaka	15	10	5	30
3	Πεῦκοι	Pefkoz	4	7	—	11
4	Ὀρ(ει)νὸ	Orno	12	7	1	20
5	Δάφνη	Dafni	9	13	6	28
6	Ἀχλάδια	Ahladiye	9	6	5	20

50.—Ἡ ὀνομασία τοῦ χ. προῆλθεν ἐκ τοῦ Ἄϊ Παντελεήμονα, τοῦ ὁποίου κατάγραφον ἐκκλησιδίων ὑφίσταται ἐν τῷ χωρίῳ.

51.—Ὁ τουρκικὸς τύπος ἐρμηνεύει πληρέστερον τὴν ἐτυμολογίαν ἐκ τοῦ Ἄστειροῦτος. Ἡ ὀνομασία δικαιολογεῖται πλήρως ἐκ τοῦ ὄντως ἀσειρευτοῦ καὶ ἀφθόνου ὕδατος τῆς πηγῆς τοῦ χωρίου.

56.—Ἀνατολικῶς τοῦ χ. Μακρουγιάννη σώζονται τὰ ἐρεῖπια τοῦ χ. εἰς θέσιν ἀκουομένην σήμερον καὶ ὡς Λοχριά καὶ ὡς Ἀμύγδαλο.

1.—Ἐπ' ἐσχάτων μετωνομάσθη εἰς Σταυροχώρι.

7	Κρυγιά	Keriye	8	5	4	17
8	Χαμαϊζί	Hamizi *	4	3	—	7
9	Τουρλωτή	Turloti	1	3	2	6
10	*Εξω-Μουλιανά	Ayo Yorki Mu- lyana *	3	2	2	7
11	Μέσα Μουλιανά	Mesa Mulyana	9	9	2	20
12	Σφάκα	Isvaka	13	5	11	29
13	Λάστρο	Lastro	16	12	7	35
14	Μαρωνιά	Maruta *	4	3	2	9
15	Πισκοκέφαλο	Piskokefale	4	3	1	8
16	Περάτη	Perati *	3	6	—	9
17	Κάτω Πισκοπή	Kato Piskopi	4	3	1	8
18	Δρυς	Rizo ἢ Rizu *	5	3	4	12
19	Τραπεζούντα	Trapezunda ἢ Trapezonda *	2	1	1	4

8.—Αἱ διαφοραὶ περὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν τουρκικῶν ὀνομάτων τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἀπογραφῆς ὡς δημοσιεύεται ἐνταῦθα καὶ ὡς ἐν «Μύσωνι» Γ' σελ. 15 κ.έξ. (Hamizi—Hamiri, Keriye—Feriye) ὀφείλονται εἰς τὰ μικρὰ ἀντιγραφικὰ λάθη τοῦ γραφέως τοῦ Κώδικος, ἰδίως τὴν παράλειψιν στιγμῶν (νοκτάδων).

10.—Ὡς Ἄγ. Γεώργιος Μουλιανά ἀναφέρεται τὸ χωρίον ὑπὸ Β a r o z z i καὶ ὑπὸ ἄλλων Ἐνετῶν. Τὸ ὄνομα τοῦ χ. ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἀ γ ί ο υ Γ ε ω ρ γ ί ο υ Μ ο υ γ λ ι ν ο ῦ, τοῦ ὁποίου ναὸς ὑπῆρχε καὶ ἐν Χάνδακι: G. Gerola, Topografia p. 23, 25, 30 (Estrato dal Besarione).

14.—Ἡ ἐν τῷ καταλόγῳ σειρὰ καθιστᾷ βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ χ. Μαρωνιά. Ἀξιοσημειώτον εἶναι ὅτι οἱ ἐνετικοὶ χάρται τὸ ἀναγράφουν ὑπὸ τὸν συγγενῆ πρὸς τὸν τουρκ. τύπον M a r u n t a. Κατὰ πληθυντικὸν ὁ Β a r. καὶ ὁ Ν ο υ χ. 69.

16.—Τὸ χωρίον δὲν ὑφίσταται σήμερον, ἀναφέρεται ὅμως εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Κ a σ τ ρ ο φ ύ λ α κ α (βλ. Ἀ γ γ ε λ ά κ η, Σητειακὰ σελ. 11: Βεράτι) καὶ ὑπὸ Β a r. (B o r a t i κατὰ Ζουδιανόν). Ὁ τουρκικὸς τύπος φαίνεται μᾶλλον ἀξιόπιστος: ναὸς τοῦ Ἀ γ ί ο υ Δ η μ η τ ρ ί ο υ Π ε ρ ά τ η ὑπῆρχεν ἐν Χάνδακι (βλ. G. Gerola, αὐτ. σελ. 33).

18.—Ἡ σειρὰ ἐν τῷ καταλόγῳ φέρει ὡς πιθανώτερον ἐνταῦθα τὸ χωρίον Δ ρ ῦ ς (Ἄνω καὶ Κάτω). Ἡ ὡς D h r i s e s σημειουμένη ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Ἄγγλ. Ἐπιτελ. παρὰ τὸ χ. Κάτω Πισκοπή τοποθεσία (Ὀροπέδιον Δρυζές) πιστεύω ὅτι συμπίπτει, ἀφοῦ πρόκειται περὶ δύο παρακειμένων συνοικισμῶν Δ ρ ῦ ς (Ἀπογραφή 1928 σελ. 240). Ὀλιγώτερον πιθανὸν φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου Ζοῦ τῆς αὐτῆς περιοχῆς. Ἡ παρὰ τὸ χωρίον Κρυγιά Ρίζα μᾶλλον ἀποκλείεται ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ καταλόγου.

19.—Τὸ χ. ἀπὸ μακροῦ ἔχει ἐξαφανισθῆ, ἀναφέρεται ὅμως εἰς ἐνετικὰς πηγὰς (οὕτω ὑπὸ Β a r. καὶ Κ a σ τ ρ ο φ ύ λ α κ α) καὶ σημειοῦται εἰς

20	Ἀπάνω Πισκοπή	Apano Piskopi	9	7	2	18
21	Σωτήρα	Sotira	—	3	1	4
22	Σαντάλι	Sadali	3	1	1	5
23	Καλαμαῦκι	Kalamafki	1	—	—	1
24	Κανένη	Kaneni	3	1	2	6
25	Βαβέλους	Vaveluz	12	10	4	26
26	Μεγαλέρινε	Meğalerne *	15	8	2	25
27	Σφακιὰ	Isfake *	3	—	1	4
28	Σίτανος	Şitano	4	4	1	9
29	Κατσιδόνη	Kacidoni	10	10	5	25
30	Ζήρος	Ziro	39	33	12	84
31	Νικουριό	Nikuryo *	4	1	1	6
32	Γκριὰς	Gryaz *	7	11	4	22
33	Καρούδι	Karidi	8	4	5	17
34	Μαγκασᾶ	Mankaşa.	8	6	3	17
35	Βόϊλα	Vuyalo	6	4	7	17
36	Σκαλιὰ	Isğalya *	9	11	5	25
37	Λαμνῶνη	Lamnoni *	12	13	4	29

τοὺς ἐνετ. χάρτας ὡς *Trabisonda* ΝΑ τοῦ λιμένος Σητείας. Περὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ χ. καὶ φρουρίου εἰς θέσιν *Τραπεζόνα* ἐπὶ λόφου τῆς ὡς ἄνω περιοχῆς βλ. «Μύσων» Β, 140.

26.—Περὶ τίνος χωρίου πρόκειται δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω. Τὸ τοπωνύμιον ἔχει ὡς α' συνθετικὸν τὸ ἐπίθ. μεγάλο-η (Μεγάλο Ὀρνό;). Ὁ ἀριθμὸς τῶν φορολογουμένων δεικνύει ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ μεγάλου χωρίου, ἴσως τοῦ χ. *Τουρτοῦλοι*, τὸ ὁποῖον ἐνῶ ἀναφέρεται ὑπὸ *Bar* καὶ *Καστροφύλακα*, δὲν ἀναγράφεται ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἡ ἀκολουθουμένη σειρά εἶναι μᾶλλον σύμφωνος μὲ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

27.—Οὕτω ἀκούεται καὶ σήμερον. Ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. σημειοῦται ὡς *Χώρα Σφακιῶν*, ἐν τῇ Ἀπογραφῇ δὲ τοῦ 1928 ὡς *Σφακᾶκια*.

31.—Δὲν ὑφίσταται χωρίον ὑπὸ τοιοῦτον ὄνομα. Πρόκειται ἄραγε περὶ τοῦ Ν τῆς Ζήρου *Καλοῦ Χωριοῦ*; Τὸ τουρκικὸν ὄνομα θὰ ἠδύνατο νὰ μεταγραφῇ εἰς *Νιὸ Χωριό*.

32.—Ἐκ τῆς σειρᾶς μᾶλλον ἀποκλείεται ἐνταῦθα τὸ παρὰ τὸ Στραβοδόξαρι (σημ. Σταυροχώρι) χωρίον *Γριὰς* (σημ. Ἅγιος Στέφανος). Εἰς τὴν Ν τῆς Ζήρου παραλίαν ὑφίσταται σήμερον συνοικισμὸς σημειούμενος ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. *Gaidhosaras*, ὄνομα τοῦ ὁποῦ τὸ τουρκικὸν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελῇ κακὴν μεταγραφὴν.

36.—Τὸ χωρίον κείμενον ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ χ. Χανδρᾶς κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

37.—Τὸ χωρίον ὑφίσταται ἐν τῇ περιοχῇ Χανδρᾶ, ἀλλὰ, ὡς ἤδη ὁ Ν.ο.υ.χ. 63 βεβαιοῖ, ἀκατοίκητον, δι' ὃ δὲν σημειοῦται ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. οὔτε ἀναγράφεται ἐν τῇ Ἀπογραφῇ τοῦ 1928.

38	Χανδρᾶ	Handra	29	33	16	78
39	Ἀρμένιοι	Armenor	31	38	9	78
40	Συκιὰ	Şikâ	6	5	1	12
41	Ἴτιὰ	Nitye	37	22	3	62
42	Λιθίνες	Litinez	7	8	—	15
43	Παλιοπέτσι	Palyoreço *	2	—	—	2
44	Λουτρᾶκι	Lutraki *	4	1	—	5
45	Δραπάνους	Dirapanuz *	1	—	—	1

Πλούσιοι 404. Μεσαίας τάξεως 342. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 145.
Σύνολον ἄτομα 891.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΡΑΜΠΕΛΛΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΗΤΕΙΑΣ.
ΝΑΗΪΥΕΪ ΜΕΡΑΝΒΛΟ ΔΕΡ ΛΙΒΑΪ ΙΣΤΪΥΕ.

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἀτομα	
1	* Ἅγιος Νικόλαος	Nefs Meranblo *	21	17	4	42
2	Μίλατο	Milato	11	20	3	34
3	Βραχάσι	Virehaş	28	49	9	86
4	Λασιίδα	Lacide	21	43	8	72
5	Βουλισμένη	Vulizmeni	33	56	11	100
6	Νεάπολις	Kenuryo Horyo nam Türki Yeni Köyi *	95	159	39	293

43.—Τὸ χωρίον, ἀναγραφόμενον ὡς ἤδη ἀκατοίκητον ὑπὸ Ν ο υ χ. 63, σημειοῦται ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. ὡς ἀπλῆ ἀγροικία ΒΔ. τῶν Λιθινῶν. Δὲν ἀναγράφεται ἐν τῇ Ἀπογραφῇ τοῦ 1928. Ὡς P a g l i o p e z z o οἱ ἐνετικοὶ χάρται.

44.—Τὸ χωρίον, ἀναφερόμενον ὑπὸ Κ α σ τ ρ ο φ ὺ λ α κ α, Β a r. ὑπὸ παρεφθαρμένον τύπον, τῶν ἐνετικῶν χαρτῶν (ὡς L u z z a d i), Χ ο υ ρ μ. 36, Ρ a s h. 322 καὶ προφανῶς ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Λιθινῶν κείμενον, δὲν ὑφίσταται σήμερον.

45.—Ἀπεκατέστησα τὸν τύπον διὰ προσθήκης τοῦ προφανῶς παραλειφθέντος «νοκιά» (π ἀντί μ). Ὡς ὀρθῶς ἀνεγνώρισεν ὁ Μιχ. Καταπότης («Μύσων» αὐτ. σελ. 16), πρόκειται περὶ τοῦ ἡρειπωμένου σήμερον συνοικισμοῦ Δ ρ α π ᾶ ν ο υ ς, τοῦ κειμένου μεταξὺ τῶν χωρίων Τουρτούλων καὶ Συκιᾶς. Ἀναφέρουν ὁ Κ α σ τ ρ ο φ ὺ λ α κ α ς καὶ ὁ Β a r. καὶ σημειοῦν οἱ ἐνετικοὶ χάρται (D r a p a n u s).

1.—Καίτοι δὲν ἀναφέρεται ὀνομαστικῶς ἡ ἔδρα τῆς Ἐπαρχίας, εἶναι βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῆς ποτὲ ἔδρας τῆς Καστελλανίας Μεραμπέλλου. Βλ. καὶ Σ. Φ ι ο ρ ᾶ κ η, Τὰ Φρούρια Μεραμπέλλου, ἐν ΕΕΚΣ. Β' σελ. 109—108.

6.—Ἡδὴ εἰς τὰς ἐνετικὰς πηγὰς ἀναφέρεται ὡς Κ α ι ν ο ὄ ρ ι ο Χ ω-

7	Κάτω Χωριό Φουρνή	Kato Fruni	57	55	2	114
8	Καστέλλι Φουρνῆς	Kastel Fruni	33	33	4	70
9	Ἀπάνω Χωριό Φουρνή	Apano Fruni	17	27	2	46
10	Λίμνες	Limyez	32	44	2	78
11	Πλατυπόδι	Paladi Podi	29	37	6	72
12	Βρύσες	Vrişez	21	31	11	63
13	Χουμεριάκος	Hamaryaku	112	107	26	245
14	Κρούστα	Kruste	25	19	1	45
15	Πρίνα	Pirnye	18	10	1	29
16	Κρητσά	Kırçe	105	116	31	252

Πλούσιοι 658. Μεσαίας τάξεως 823. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 160.
Σύνολον ἄτομα 1641.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΗΤΕΙΑΣ.
NAHİYEİ YEREPETRE DER LİVAİ İSTİYE.

	Συνοικία	Ἀτομα
1 Ἅγιος Νικόλαος Ἱεραπέτρας	Ayo Nicola der Nefs Yerepetre *	72
2 » Γεώργιος	Ayo Yorki	48
3 » Σπυρίδων	Ayo İspirido	38
4 Ἁγία Τριάς	Ayo Tiryanda	21
5 Ἀπάνω Κυρὲς	Apano Kirez	51
6 Κάτω Κυρὲς	Kato »	24
7 Χριστὸς	Hırstu	12

Συνοικίαι αὐτῆς ταύτης τῆς Ἱεραπέτρας (Nefs Yerepetre):
Πλούσιοι 159. Μεσαίας τάξεως 85. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 22.
Σύνολον ἄτομα 266.

	Χωριόν	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμ.	Ἀτομα
1 Καβοῦσι	Kavuşı	33	25	4	62
2 Πισκοπή	Piskopi	19	16	6	41

οἰοῦμαι καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο διετήρησε μέχρι τῆς μετονομασίας
του εἰς Νεάπολιν ὑπὸ Κ. Ἀδοσίδη Πασᾶ.

1.—Ἡ ἀναγραφὴ τῶν συνοικιῶν τῆς ἑδρας τῆς Ἐπαρχίας ὀφείλεται ἴσως
εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ περὶ τὸ φρούριον πόλις ἀπετελεῖτο ἀπὸ μὴ συνεχομένης
συνοικίας. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀκούονται καὶ σήμερον.

3	Βασιλική	Vasiliki	2	—	—	2
4	Μοναστηράκι	Manastiraki	5	2	1	8
5	Κάτω Χωριό	Kato Horyo	26	20	4	50
6	Ἐποστολιανὰ	Apostolyana *	2	1	—	3
7	Ἐπάνω Χωριό	Apano Horyo	12	11	4	27
8	Γιαννίτσι	Mayitçi *	21	17	3	41
9	Κεντρί	Kentri	18	10	1	29
10	Ἅγιος Ἰωάννης	Ayo Yani Aspra- dyana *	5	2	—	7
11	Καπίστρι	Kapistri	10	4	2	16
12	Μακρηλιὰ	Makrilye	5	4	1	10
13	Μεσελέρους	Meşeleruz	12	12	5	29
14	Ἐνατολή	Anatoli	27	14	3	44
15	Καλαμαύκα	Kalamafka	23	14	—	37
16	Ἄσαρη	Asari *	6	4	3	13
17	Μάλες	Males	55	41	5	101

Πλούσιοι 440. Μεσαίας τάξεως 282. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 64.
Σύνολον ἄτομα 786.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΣΗΘΙΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΗΤΕΙΑΣ.
ΝΑΗΪΕΪ ΛΑŞİT DER LİVAİ İSTİYE

	Χωριόν	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμ.	Ἄτομα	
1	Μέσα Λασήθι	Mesa Laşit	11	13	1	25
2	Ἅγιος Κωνσταντῖ- νος καὶ Μαρμακέτο	Ayo Kostandi m'a Marmaketo	23	17	5	45

6.—Χωριόν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ περιοχῇ Κάτω Χωριό—
Πάνω Χωριό. Πρόκειται ἴσως περὶ τοῦ σημερινοῦ χωρίου Π α π α δ ι α ν ἄ .
Τὸ ὑπὸ Ν ο υ χ. 90 σημειούμενον ὡς ὑπαγόμενον εἰς τὸν Δῆμον Ἐπίου Νικο-
λάου χ. Ἐποστολιανὰ εἶναι ἔξω τῆς περιοχῆς, τὴν ὁποίαν ὀρίζει ἡ σειρά τοῦ
καταλόγου.

8.—Ἐναγραφεῖς παρεφθαρμένος τύπος εἶναι ἐγγύτατα παλαιογραφικῶς
τοῦ ὀρθοῦ Y a n i t ç i .

10.—Ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ καταλόγου φαίνεται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Ἐπίου
Ἰωάννου τῆς περιοχῆς Κάτω Χωριοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὁμωνύμου χ. τοῦ ΒΔ τῆς
Μακρηλιᾶς κειμένου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς ἔγγραφον τοῦ Ἐπίου (Τ.Α.Η.
κῶδ. 5ος σελ. 261, τοῦ 1688) ὅτι εἶχεν ἀναλάβει μετὰ τῆς Μακρηλιᾶς τὴν φύλα-
ξιν τοῦ Πύργου. Φαίνεται, ὅτι τὸ ἕτερον ὄνομα Ἐπιδριανὰ προστετέθη ἀκρι-
βῶς πρὸς διαστολήν.

16.—Τὸ χωριόν τοῦτο, ἀναφερόμενον ὑπὸ Χ ο υ ρ μ. 37 καὶ Ν ο υ χ. 75
καὶ κείμενον κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς Καλαμαύκας, δὲν ὑφίσταται σήμερον.

3	Αὐγουσιῆ	Agunti *	6	7	3	16
4	Τζερμιάδω	Cermyado	44	52	16	112
5	Λαγοῦ	Lagu	14	12	3	29
6	Ψυχρὸ	Psihro	16	17	9	42
7	Γεροντομουρί	Yerodomuri	8	22	7	37
8	Κάτω Μετόχι	Gayduri Mandra *	12	7	1	20
9	Πλάτη	Plati	6	8	1	15
10	Ἅγιος Γεώργιος	Aya Yorgi	21	27	7	55
11	Καμινάκι	Kaminaki	7	9	4	20
12	Μαγουλάς	Mağula	5	4	—	9
13	Ποτάμους	Potamuz	15	20	8	43

Πλούσιοι 188. Μεσαίας τάξεως 215. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 65.
Σύνολον ἄτομα 468.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΡΙΖΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΗΤΕΙΑΣ
NAHİYEİ RİZU DER LİVAİ İSTİYE

	Χωρίον	Πλούσιοι	Μεσαίας τάξεως	Πτωχοὶ ἐργαζόμε.	Ἀτομα	
1	Καστελλιανὰ	Nefs Rizu *	25	16	4	45
2	Ἀλάγνι	Alağni	26	24	2	52
3	Στίρωνας	İstrona	14	16	4	34
4	Πασιίδερος	Paçidere	15	13	4	32
5	Χουμέρι	Humeri	12	5	3	20
6	Ζίντα	Zide	6	4	2	12
7	Κάτω Μιλιαρίσι	Malariş Kato	7	7	5	19

3.—Τὰ ἐρεΐπια τοῦ χωρίου μετὰ τῆς ἐκκλησίας σφύζονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Μονῆς Κρουσταλλένιας καὶ Ἁγίου Γεωργίου. Οἱ κάτοικοι κατὰ τὴν παράδοσιν ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ πανώλους εἰς σημεῖον ὥστε νὰ ἀκούεται μέχρι σήμερον τὸ δίστιχον :

*Αὐγουσιῆ χωριὸ χαράτσα ἐνενηνιαδὺ
στὸ χρόνο ἀπάνω κύρη καὶ γιό.*

Τοῦτο θὰ συνέβη περὶ τὰ 1780, διότι μέχρι τοῦ ἔτους τούτου εὐρίσκω μνεΐαν του ἐν τῷ Ἀρχεΐῳ. Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου θὰ προῆλθεν ἐκ τῆς κατὰ τὸν παρακείμενον λοφίσκον Κεφάλι Μονῆς, ἂν αὕτη ἦτο τῶν Αὐγουστίνων.

8.—Καὶ σήμερον τὸ Κάτω Μετόχι ἀκούεται καὶ ὡς Γαῖδουρόμαντρα· βλ. καὶ Καλομ. 117. Ἡ μετονομασία χωρίῳ, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα κρίνεται ὡς δυσφημιστικὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων, εἶναι συνήθης ἐν Κρήτῃ (πβλ. Γαΐδουριάνοι—Ζαγοριάνοι, Πηγαΐδουρι—Πολυθέα, Κακοῦ—Νεοχωρι κ.ἄ.).

1.—Ἐδρα τῆς Ἐπαρχίας ἦτο ἀναμφιβόλως τὸ μὴ ἀναφερόμενον χωρίον Καστελλιανὰ παρὰ τὸ Καστέλλι Belvedere, τὴν ἔδραν τῆς ἐνετικῆς Καστελλανίας.

8	Ἀπάνω Μιλιαρίσι	Malariş Arano *	8	4	3	15
9	Ἁγιά Σεμνή	Aya Şimi	6	3	2	11
10	Πισκοπή	Piskopi	4	3	—	7
11	Ἀλιτζανή	Alican	7	5	1	13
12	Ἀρκαλοχώρι	Arkalhori	27	19	11	57
13	Γάσι	Gaşi	8	7	3	18
14	Χανδροῦ	Handra	3	1	1	5
15	Καλαφάτης	Kalafati *	7	3	4	14
16	Μουσούτα	Meşuta	10	7	5	22
17	Ἀπάνω Πουλιές	Pulye Arano *	3	2	3	8
18	Κάτω Πουλιές	Pulye Kato *	3	2	—	5
19	Βουτουφοῦ	Vutufu	8	3	—	11
20	Κάτω Πάρτιρα	Partre Kato	7	3	3	13
21	Μπαδιά	Badye *	15	9	3	27
22	Χαλασός	Halaso	10	5	1	16
23	Βιτσιλιά	Vicilye	10	6	6	22
24	(Ἀπάνω) Πάρτιρα	Partre *	2	—	—	2
25	Μοναστηράκι	Manastıraki	5	3	4	12
26	Μαχαιρά	Maşire	5	3	1	9
27	Γαρίπα	Galipye	11	4	6	21
28	Δραπέτι Χαλασό	Dirapeti Halaso *	9	1	—	10
29	Καλύβια	Kalivye	3	2	1	6
30	Κακοῦ	Kaku*	6	7	2	15
31	Κατσικάλι	Kaçikali	14	3	—	17
32	Λαγούτα	Lağuta	10	2	—	12

8.—Τὸ χωρίον σήμερον ἡρειπωμένον. Ἡ διὰ τοῦ ι γραφή τοῦ ὀνόματος θὰ ἐδικαιολογεῖτο μόνον ἐκ τῆς σχέσεως πρὸς τὸ μιλιαρίσιον.

15.—Τὸ ὄνομα ἀναγιγνώσκειται μᾶλλον *F a l a k a t i*, προετιμήθη ὁμως ἐνταῦθα ὁ τύπος *K a l a f a t i* διότι οὕτω ἀναφέρεται τὸ χωρίον ὑπὸ *B a r*. Δὲν ὑφίσταται σήμερον, ἀλλ' ἔκειτο, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ καταλόγου βεβαιοῦται, ἐν τῇ περιοχῇ Χανδροῦ—Μουσούτα—Πουλιές. Ἐὰν τὰ ΒΔ τοῦ χωρίου Βουτουφοῦ ἐρείπια εἶναι τοῦ χωρίου τούτου, δὲν δύναται τις μετ' ἀσφαλείας νὰ βεβαιώσῃ.

17.—18.—Τὰ χ. ἀναφέρονται ὡς *Π ο υ λ έ α Ἀ π ά ν ω*, *Π ο υ λ έ α Κ ά τ ω* ὑπὸ *B a r*.

21.—Πρόκειται βεβαίως περὶ ὀνόματος προελθόντος ἐκ τοῦ *Abbatia* (σημ. ἰταλ. *Badia*), ἐξ οὔ και ἄλλα χωρία Ἀ μ π α δ ι ά ἐν Κρήτῃ ἐξ ἐκεῖ ἐγκατασταθέντων «ἀ β β α ε ί ω ν».

24.—Τὸ χ. δὲν ὑφίσταται σήμερον, σημειοῦται ὁμως ἡ τοπωνυμία *E r a n o P a r t i r a* παρὰ τὴν Πισκοπήν εἰς τὸν Χάρτην τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ.

28.—Τὸ χ. ἀκούεται σήμερον μόνον ὡς *Δ ρ α π έ τ ι*.

30.—Μετωνομάσθη εἰς *Ν ε ο χ ώ ρ ι*. Ὡς *Κακοῦ* ἀναγράφει ὁ *Σ τ α υ ρ*. 51 ἀριθ. 783 καὶ *Ν ο υ χ*. 142 (ὡς ἀκατοίκητον).

33	Βακιῶτες	Văkiotes	4	2	1	7
34	Μιτσισίρι	Miçiciři *	4	2	—	6
35	Ἴνι	İni	14	7	10	31
36	Σκινιάς	Işkinya	14	5	5	24
37	Ἀπάνω Μέση	Meşi Arano *	14	5	1	20
38	Κάτω Μέση	Meşi Kato *	10	4	2	16
39	Μάντρα	Madra *	13	5	2	20
40	Κάτω Βιάννος	Kato Viyane	39	18	2	59
41	Ἀπάνω Βιάννος	Viyane Arano	108	46	25	179
42	Πεῦκος	Pefko	24	7	7	38
43	Ἀμιρά	Amra	20	5	2	27
44	Κεφαλοβρούσι	Kefalevrişi	17	4	2	23
45	Βαχὸς	Vaku	8	1	2	11
46	Ἅγιος Βασίλειος Κρεβατᾶς	Ay Vasil Kerata *	21	7	2	30
47	Κάτω Σύμη	Şimi K	12	6	—	18
48	Ἀπάνω Σύμη	Şimi Arano	46	16	6	68
49	Συκολόγος Καλάμι	Şikloğo Kalami *	12	6	3	21
50	Ἅγιο Ντωρότη	Ayodroti *	7	2	—	9
51	Χριστὸς	Hristu	17	7	—	24
52	Παρσαῖς	Parsa	9	3	1	13
53	Οὐντοῦρια	Udunya ἢ Odunya *	8	3	—	11

34.—Σήμερον ἀκατοίχητον. Σημειοῦται ὁμως ὡς ἀγροικία ΒΛ τοῦ χ. Βακιῶτες.

37.—38.—Τὸ πρῶτον εἶναι ἡρειπωμένον, τὸ δεύτερον χρησιμεύει ὡς χειμερινὸν Μετόχιον Λασηθιωτῶν. Ἀναφέρεται ὑπὸ Χορμ. 37 καὶ σημειοῦται ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. Α τοῦ Σκινιά.

39.—Ἠρειπωμένον καὶ ἀκατοίχητον σήμερον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μέσης.

46.—Ἡ προσωνομία τοῦ χωρίου προήλθε προφανῶς ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος Κρεβατᾶς, τὸ ὁποῖον ἤδη παρὰ Βαγ. συνοδεύει τὸ ὄνομα Ἅγιος Βασίλειος. Δὲν ἀποκλείεται ὁμως ἐνταῦθα τὸ Κρεβατᾶς νὰ σημειοῖ ἴδιον χωρίον, τὸ εἰς ἐγγυτάτην ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν Ἅγιον Βασίλειον κείμενον· βλ. κατωτέρω ἀνάλογον: Συκολόγος Καλάμι.

49.—Ἀπεκατέστησα διὰ προσθήκης «νοκτᾶ» τὸν τύπον Kalami. Τὸ χ. τοῦτο κεῖται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ΒΔ τοῦ Συκολόγου.

50.—«Στὸν Ἅϊ Ντωρότη» ἀκούεται καὶ σήμερον τοποθεσία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης ἀπὸ Συκολόγον εἰς Γδόχια, ἔνθα ἐρείπια καὶ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα σχετίζεται μὲ τὸν Ἅγιον Δωρόθεον.

53.—Δὲν γνωρίζω περὶ τίνος πρόκειται καὶ δὲν ὑφίσταται χ. ὑπὸ συγγενὲς ὄνομα. Ἀναφέρεται καὶ ἐν Τ.Α.Η. κῶδ. 5ος σελ. 262, τοῦ 1688, ἐπιτετραμμένον τὴν φύλαξιν πύργου μετ' ἄλλων χωρίων τῆς περιφερείας Συκολόγου. Ἄν σχετίζεται μὲ τὰ κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην τοπωνύμια Sendhóna καὶ Sidhónia (βλ. Χάρτην Ἀγγλ. Ἐπιτελ.) δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω.

54	Ἅγιος Νικήτας	Ayo Nikita *	18	8	5	31
55	Δεμάτι	Damati	14	6	2	22
56	Κεφαλόβρυση	Kefala Vriye *	7	1	6	14
57	Φιλίππου	Filipu	5	—	3	8
58	Γεράνι	Yerani *	3	3	—	6
59	Καμάρες	Kamariz *	7	3	—	10
60	Ἄμουριέλες	Amuryeles	1	—	1	2
61	Γουρνιά	Grunya	11	5	3	19
62	Ροῦμα	Ruma *	7	—	4	11

Πλούσιοι 800. Μεσαίας τάξεως 379. Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι 181.
Σύνολον ἄτομα 1360.

Διοικήσεις Σητείας :

Πλούσιοι	2490
Μεσαίας τάξεως	2042
Πτωχοὶ ἐργαζόμενοι		614
Σύνολον ἄτομα	5146

Σημείωσις. Συγκεφαλαιωτικῶς ἢ ὡς ἄνω ἀπογραφή δίδει ὡς σύνολον φορολογουμένων τοῦ κεφαλικοῦ φόρου τῶν δύο διοικήσεων Χάνδακος, Σητείας καὶ μιᾶς ἐπαρχίας τῆς διοικήσεως Ρεθύμνης, τῆς τοῦ Μυλοποτάμου, προσκολληθείσης φορολογικῶς εἰς τὸ Ἐνατολικὸν Διαμέρισμα, ἄτομα 16156. Ἡ σχέση τῶν οὕτω φορολογουμένων πρὸς τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἔχει καθορισθῆ κατὰ μέσον ὄρον εἰς 1:4· οὕτω δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ὡς ἀντίστοιχον ἀριθμὸν κατοίκων τοῦ Διαμερίσματος τούτου περίπου 65000 ἄτομα. *

Ν. ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗΣ

54.—Μετόχιον Ἅγιος Νικήτας κατοικούμενον μέρος τοῦ ἔτους ὑπάρχει Δ τοῦ Συκολόγου. Λόγῳ ὅμως τῶν ἀπολλυθούτων ἐν τῷ καταλόγῳ χ. Δεμάτι καὶ Κεφαλόβρυση εἶναι δυνατόν νὰ πρόκειται περὶ ἐνὸς τῶν δύο ὁμωνύμων ἀγροικιῶν, τῆς μὲν παραθαλασσίας εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ χ. Κεφαλόβρυση, τῆς δὲ εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν βορειότερον.

56.—Ἡ ΝΔ τοῦ χ. Ἀχεντριὰ Κεφαλόβρυση δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ χ. Κεφαλοβρύσι (44) τῆς περιοχῆς Ἀμιρά—Ἀγ. Βασιλείου οὔτε πρὸς τὸ ὁμώνυμον χ. τῆς περιοχῆς Συκολόγου. Ἡ σειρά τῶν χ. ἐν τῷ καταλόγῳ εἶναι ἀποδεικτικὴ.

58.—Οὐδὲν διηκρίβωσα περὶ τοῦ χωρίου τούτου.

59.—Τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Σταυρ. 52 ἀριθ. 824 καὶ ὁ Νοσχ. 145, ἔπαυσε νὰ κατοικῆται ἀφοῦ δὲν τὸ ἀναγράφει ἡ Ἀπογραφή τοῦ 1928, ὁ δὲ Χάρτης τοῦ Ἀγγλ. Ἐπιτελ. σημειοῖ ὡς τοπωνύμιον.

62.—Ἡρειπωμένον σημειοῦται ἐν τῷ Χ. τοῦ Ἀ. Ἐπ. ΒΔ τοῦ χ. Πατσιδέρος.

* Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν στρατηγὸν κ. Ν. Ζουδιανόν, ὅστις μοὶ παρεχώρησεν ἐκ τοῦ Ἀρχείου του μεταγραφὴν τῆς Ἀπογραφῆς τοῦ Barozzi.